

Національна рада України
з питань телебачення і радіомовлення

ЗВІТ
Національної ради України
з питань телебачення і радіомовлення
за 2012 рік

Київ 2013

ЗМІСТ

1.	Загальні положення	3
2.	Реалізація Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору України	18
2.1.	Стан виконання завдань, визначених на 2012 рік	18
2.2.	Зміни, внесені у 2012 році до Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору	24
2.3.	Завдання, визначені Планом розвитку національного телерадіоінформаційного простору на 2013 рік	26
3.	Підсумки ліцензування телерадіомовлення за 2012 рік	27
3.1.	Ліцензування у 2012 році	27
3.1.1.	Ліцензування цифрового ефірного телебачення	28
3.1.2.	Ліцензування ефірного мовлення	28
3.1.3.	Ліцензування проводового мовлення	31
3.1.4.	Ліцензування кабельного мовлення	32
3.1.5.	Ліцензування супутникового мовлення	33
3.1.6.	Ліцензування діяльності провайдерів програмної послуги	34
3.2.	Державна реєстрація суб'єктів інформаційної діяльності України в 2012 році	35
3.3.	Обсяги ліцензійного збору в 2012 році	36
4.	Здійснення наглядових та регуляторних повноважень Національної ради	38
4.1.	Організація моніторингу телерадіоорганізацій	38
4.2.	Організація проведення перевірок телерадіоорганізацій	39
4.3.	Стан дотримання телерадіоорганізаціями та провайдерами програмної послуги ліцензійних умов та умов ліцензій	40
4.4.	Наглядові функції Національної ради у сфері захисту суспільної моралі. Дотримання телерадіоорганізаціями ліцензійних умов щодо обсягів дитячого мовлення	43
4.5.	Дотримання телерадіоорганізаціями вимог законодавства щодо частки вітчизняного продукту в програмах (передачах)	44
4.6.	Дотримання телерадіоорганізаціями вимог законодавства про рекламу і спонсорство	45
4.7.	Дотримання телерадіоорганізаціями визначеного законодавством порядку мовлення у період виборів	46
4.8.	Наглядові функції Національної ради у сфері кінематографії	47
5.	Дотримання вимог законодавства щодо засновників (власників) телерадіоорганізацій та їх установчих документів. Конкуренція і рівень монополізації ринку	49
6.	Міжнародна діяльність Національної ради у 2012 році	52
7.	Питання, що потребують консолідації зусиль органів законодавчої і виконавчої влади	55
8.	Висновки	58
	Додатки	60
	Додаткові матеріали	97

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Звіт про діяльність Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення охоплює період із 1 січня до 31 грудня 2012 року.

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (далі – Національна рада) є конституційним, постійно діючим колегіальним органом, основне завдання якого – нагляд за дотриманням законів України у сфері телерадіомовлення, а також здійснення регуляторних повноважень, визначення перспектив розвитку телерадіомовлення в нашій державі.

Конституційний орган діє відповідно до Законів України «Про телебачення і радіомовлення» та «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення».

До складу Національної ради входять вісім осіб, чотирьох із яких призначає Верховна Рада України, а чотирьох – Президент України (на теперішній час призначено трьох).

Нині членами Національної ради є:

Манжосов Володимир Анатолійович – голова Національної ради (Указ Президента України від 02.04.2010 № 468/2010);

Головатенко Оксана Анатоліївна – перший заступник голови Національної ради (Указ Президента України від 24.11.2009 № 962/2009);

Мудрак Лариса Михайлівна – заступник голови Національної ради (Указ Президента України від 23.02.2010 № 229/2010);

Баранов Євген Валерійович (Постанова Верховної Ради України від 29.06.2010 № 2366-VI);

Опілат Ірина Володимирівна (Постанова Верховної Ради України від 29.06.2010 № 2364-VI);

Фартушний Микола Всеволодович (Постанова Верховної Ради України від 29.06.2010 № 2363-VI).

У зв'язку з обранням народним депутатом України **Калетник Оксани Миколаївни** її звільнено з посади члена Національної ради 21 листопада 2012 року згідно з першою і другою частинами ст. 8 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення».

Колегіальний орган упродовж звітного року виконував першочергові та перспективні завдання з розбудови вітчизняної медійної галузі відповідно до Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору, а також зважаючи на виклики й потреби, що виникали у цей період.

На виконання міждержавної Регіональної угоди «Женева-2006» Національна рада працювала над впровадженням в Україні програми цифрового наземного ефірного телебачення.

Для визначення мовників у загальнонаціональних та місцевих мультимедіах упродовж 2011–2012 років було проведено чотири конкурсні відбори.

Побудована 2011 року національна цифрова телемережа у стандарті DVB-T2 (MPEG-4) у складі чотирьох мультиплексів MX-1, MX-2, MX-3, MX-5 охоплює цифровим сигналом 95% населення країни. Телеглядачі мають можливість безкоштовно приймати 28 загальнонаціональних та 4 – регіональних або місцевих телепрограми.

З метою забезпечення суспільних інтересів та інтересів мовників у процесі переходу на цифрове телебачення, визначення прозорих підходів до розробки і реалізації стратегій перехідного періоду Національна рада вела широке громадське обговорення цих питань. Було організовано низку круглих столів, нарад, зустрічей з органами частотного планування, представниками галузі, їх громадськими об'єднаннями тощо.

Під час проведення Національною радою у 2012 році конкурсу на вільні канали в мультиплексі MX-5, що передбачений для потреб регіонального і місцевого мовлення, було враховано застереження та зауваження представників тих компаній, які раніше не змогли отримати цифрові ліцензії. Таким чином, 25 телерадіоорганізацій (4 регіональні та 21 місцева) виграли конкурс і отримали можливість мовити на 48 каналах. Вільними залишилися 122 канали у 99 населених пунктах, конкурсний розподіл яких буде продовжено наступного періоду.

Впровадження цифрового мовлення на території України передбачає наявність перехідного періоду, коли одночасно працюють аналогові й цифрові станції. Після відповідного забезпечення населення засобами приймання цифрового сигналу аналогові передавачі будуть вимикатися, мовлення здійснюватиметься виключно у цифровому стандарті.

Діяльність Національної ради щодо впровадження в Україні програми цифрового наземного ефірного телемовлення отримала позитивну оцінку міжнародних організацій та медіа-експертів. Про це неодноразово наголошувалося під час проведення різноманітних медійних форумів, зокрема на засіданнях і конференціях Європейської платформи регуляторних органів (EPRA) та Форумі регуляторних органів країн Причорноморського регіону (BRAf).

Представники країн, які входять до BRAf, на третьому форумі цього міжнародного об'єднання відзначили помітний прогрес у розвитку вітчизняного медійного середовища й успіхи у впровадженні цифрового мовлення. Україні запропоновано головувати в цьому об'єднанні у 2013 році та поділитися своїм практичним досвідом із розбудови загальнонаціональної цифрової телевізійної мережі з іншими країнами Причорноморського регіону, багато з яких у цьому процесі значно відстають від нашої держави. Чергове засідання BRAf відбудеться влітку 2013 року в Києві.

2012 року Національна рада у зв'язку з появою в українському ефірі телерадіоорганізацій, які мовлять у цифровому стандарті DVB-T2, вжила заходів із розширення універсальної програмної послуги.

Перехід від аналогового до цифрового мовлення передбачає зміну стандарту розповсюдження програм того чи іншого мовника з використанням радіочастотного ресурсу або ефіру. Чинна норма Закону України «Про

телебачення і радіомовлення» (частина 9 статті 39) вимагає від провайдерів програмної послуги обов'язкового забезпечення абонентам можливості перегляду пакета програм у складі програм телерадіоорганізацій, які відповідно до ліцензій здійснюють наземне ефірне мовлення на території розташування багатоканальної мережі.

На забезпечення цієї законодавчої норми, а також зважаючи на появу в українському ефірі програм, які ведуть мовлення із використанням цифрового стандарту, Національна рада провела низку організаційних і публічних заходів.

Між регулятором та індустрією відбувались численні наради, зустрічі, конференції, і в результаті цих обговорень було досягнуто певного консенсусу. Національна рада, врахувавши висловлені зауваження і пропозиції, затвердила Правила формування програмної послуги в пакетах програм провайдерів програмної послуги і передала їх на державну реєстрацію.

Цей регуляторний акт було зареєстровано в Міністерстві юстиції України у вересні 2012 року. Він визначає підходи до формування пакетів програм, у тому числі й універсальну програмну послугу (УПП), у перехідний період від аналогового до цифрового стандарту мовлення.

Також цей документ передбачає значне розширення пакета обов'язкових для ретрансляції програм. Тому провайдери програмної послуги мали переглянути свої загальні концепції.

Регуляторний орган у період з 3 по 23 вересня 2012 року здійснив моніторинг усіх провайдерів програмної послуги, які мають ліцензії Національної ради.

Зміни до загальної концепції добору програм для надання програмної послуги внесли 361 компанія. Результати моніторингу засвідчили, що заміна каналів у програмній концепції, тобто набір каналів, що транслювався 361 провайдером програмної послуги, стосувалася 104 каналів, із них 53 канали – вітчизняні, 51 – іноземний.

Незважаючи на те, що це питання перебувало у площині господарських відносин, а відповідно до статей 1, 39, 40, 42 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» регуляторний орган не має права втручатися в господарську діяльність телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги, Національна рада звернулася до ліцензіатів з рекомендацією першочергового врахування інтересів вітчизняних мовників при формуванні своїх програмних концепцій.

Як засвідчують результати проведеної роботи, більшість суб'єктів господарювання, які надають провайдерські послуги, виконують норму закону і відповідне рішення Національної ради. Навіть ті компанії, які мали невеликий ресурс мережі, знайшли можливість для модернізації і забезпечують надання абонентам обов'язкових програм. Так, у зв'язку з розширенням УПП 92 провайдери програмної послуги переоформили 121 ліцензію Національної ради.

Це можна розглядати як позитивний чинник, адже багато українських громадян отримали можливість доступу до більшої кількості програм у кабельних мережах без підвищення абонентної плати.

Питання трансляції обов'язкових телепрограм і принципів формування УПП залишається актуальним для всіх європейських країн. Національна рада й

надалі братиме активну участь в обговоренні цих законодавчих норм та врахуванні їх у новій редакції профільного закону.

Національна рада сприяла збільшенню охоплення території України діючими каналами і мережами мовлення.

Для забезпечення цього завдання 2012 року було проведено 5 конкурсів на отримання телерадіоорганізаціями ліцензій на аналогове та цифрове мовлення. За їх результатами видано 47 нових ліцензій. Деякі телерадіокомпанії долучили отримані на конкурсах частоти/канали до чинних ліцензій, розширивши свої телевізійні і радіомережі. На позаконкурсній основі, як це передбачено нормами законодавства, видано 8 ліцензій на супутникове мовлення, 19 – на кабельне, 114 – провайдерам програмної послуги.

Таким чином, за звітний період за підсумками проведених конкурсів збільшено кількість телерадіоканалів, призначених для регіонального і місцевого мовлення. Порівняно з минулим роком у сфері телевізійного мовлення на 13 зросла кількість регіональних каналів телемовлення, у сфері радіомовлення додалося 7 регіональних каналів радіомовлення. Кількість загальнонаціональних телеканалів і радіомереж не змінилася.

Отже, нині у сфері телевізійного мовлення налічується 30 загальнонаціональних і 76 регіональних каналів, а в радіомовній сфері – 15 загальнонаціональних і 57 регіональних.

720 компаній, що працюють як провайдери програмної послуги, мають 955 ліцензій Національної ради.

Розвиток та регулювання нових медіа став для Національної ради одним із пріоритетних напрямів на шляху входження України в європейський інформаційний простір.

2012 рік характерний посиленням співпраці Національної ради із міжнародними організаціями, вітчизняними та зарубіжними експертами у питаннях вивчення та імплементації європейських підходів і практик до нових аудіовізуальних ЗМІ на теренах України.

З цією метою конституційний орган у сфері телерадіомовлення ініціював перед Організацією з безпеки і співробітництва в Європі проведення низки заходів. Пропозиція Національної ради знайшла підтримку Координатора проектів ОБСЄ в Україні. У рамках спільної програми в Києві, Львові, Запоріжжі й Одесі було проведено навчальні семінари на тему «Регуляторні підходи до нових конвергентних аудіовізуальних ЗМІ: міжнародний досвід». До участі в цих консультаціях були запрошені представники телерадіоінформаційної сфери, організацій кабельного телебачення, інтернет-провайдерів та ЗМІ з усіх регіонів України.

За підсумками цієї роботи опубліковано працю «Огляд підходів до регулювання нових конвергентних аудіовізуальних засобів масової інформації: міжнародний досвід», у якій автори медіа-юристи Д.Проценко і Д.Тупчієнко запропонували рекомендації, що можуть бути використані під час затвердження нової редакції профільного закону.

(У додаткових матеріалах до Звіту можна ознайомитися з дослідженням, підготовленим на запит Національної ради).

Крім того, в листопаді 2012 року за ініціативи Громадської ради при Національній раді та МГО «Інтерньюз Україна» для фахівців галузі та ЗМІ було проведено дискусійний круглий стіл на тему «Нові технології та їх застосування в телебаченні і радіомовленні». Участь у ньому взяли керівники провідних галузевих об'єднань, компаній мобільного зв'язку та інтернет-провайдерів.

Під час Світового форуму за демократію, що відбувся у жовтні 2012 року у Страсбурзі, також велика увага приділялася новим медіа як інструменту розвитку демократії за нових реалій. Національна рада була представлена в українській делегації і таким чином долучилася до обговорення цих важливих питань.

Вивчаючи підходи до регулювання новітніх інформаційних систем, запроваджених в інших країнах, Національна рада може обирати найбільш прогресивні й адаптовувати їх до українських реалій. Адже новітні інформаційно-комунікативні технології, побудовані на використанні широкосмугового доступу (такі як IPTV, OTT, HBBTV) та інших мультисервісних мереж, набувають в Україні дедалі більшого поширення.

Наприклад, інтерес споживачів до суб'єктів господарювання, які надають програмну послугу абонентам у багатоканальній мережі з використанням технології IPTV, останнім часом невпинно зростає. Станом на 31 грудня 2012 року до Державного реєстру телерадіоорганізацій України внесено 38 компаній, які мають 55 ліцензій на діяльність із використанням технології IPTV.

Національний регулятор оперативно реагував на порушення законодавства України та резонансні проблеми телерадіоінформаційної сфери.

Упродовж 2012 року працівниками Національної ради проведено 389 перевірок телерадіоорганізацій і провайдерів програмної послуги, з них 301 планова та 88 позапланових.

Планові перевірки ліцензіатів проводилися відповідно до затвердженого графіка у зв'язку з встановленням факту початку діяльності компанії упродовж року з дня видачі ліцензії, що передбачено статтею 43 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», та за 210 днів до закінчення терміну дії ліцензії з метою встановлення стану дотримання умов ліцензії та вимог чинного законодавства.

Позапланові перевірки проводяться у зв'язку з виявленими ознаками порушень за результатами моніторингів телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги, на заяви ліцензіатів з метою скасування застосованих раніше санкцій «оголошення попередження» і звернення, що надходять від громадськості та юридичних осіб.

За результатами перевірок санкції було застосовано до 78 ліцензіатів, із них 77 ліцензіатам було оголошено попередження, щодо одного – подано до суду позов про анулювання ліцензії.

Інформацію щодо результатів перевірок діяльності 309 компаній у зв'язку з незначними відхиленнями або відсутністю порушень було взято до відома.

Крім того, відповідно до статті 37 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» за результатами перевірок анульовано ліцензії двох компаній (однієї – через нездійснення передбаченого ліцензією мовлення протягом року від дня видачі ліцензії, іншої – на підставі рішення про скасування державної реєстрації ліцензіата).

Крім того, йдучи назустріч телерадіоорганізаціям щодо можливості позасудового скасування застосованих санкцій, регуляторний орган відповідно до Положення про скасування санкції «оголошення попередження» проводить позапланові перевірки на заяви компаній. За результатами цих перевірок 17-ом ліцензіатам було скасовано попередження.

У звітний період Національна рада здійснювала нагляд за дотриманням телерадіоорганізаціями порядку мовлення під час проведення виборчої кампанії.

Згідно з чинним законодавством Національна рада не належить до суб'єктів виборчого процесу, а засоби масової інформації є незалежними у своїй професійній діяльності. Тому регуляторний орган, керуючись частиною 7 статті 11 та статтею 13 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», здійснював нагляд за виконанням телерадіоорганізаціями норм виборчого законодавства, проте не втручався у процес ведення передвиборної агітації в ефірі телерадіокомпаній усіх форм власності.

Врахувавши рекомендації Верховної Ради України (Постанова від 19 лютого 2012 року № 4387-VI «Про забезпечення безперешкодної діяльності засобів масової інформації у передвиборний період 2012 року»), Національна рада не проводила перевірок ліцензіатів під час виборчих перегонів. Однак на виконання вимог статті 13 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», статей 50 і 70 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» здійснювала моніторинг їхнього мовлення.

Керуючись досвідом попередніх років, з метою оперативного аналізу телерадіомовлення у цей період в Національній раді було створено робочу групу з питань дотримання телерадіоорганізаціями виборчого законодавства, яка відстежувала результати моніторингів, реагувала на звернення суб'єктів виборчого законодавства, повідомляла телерадіокомпанії про виявлені ознаки порушень, надавала письмові відповіді заявникам.

Недосконалість чинного законодавства про вибори не давала можливості Національній раді більшою мірою здійснювати наглядові функції. Відповідно до статті 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення, уповноважені посадові особи Національної ради та її представники в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі мають право складати протоколи

про адміністративні правопорушення. Однак це право не може бути реалізовано Національною радою з огляду на те, що законодавчо визначено чіткої процедури оформлення порушень порядку ведення передвиборної агітації з використанням засобів масової інформації.

Правова колізія потребує законодавчого врегулювання через внесення змін як до Кодексу України про адміністративні правопорушення, так і до Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» та виборчого законодавства.

Інноваційним заходом регуляторного органу в цей період стало запрошення міжнародних спостерігачів на засідання робочої групи, під час яких вони могли безпосередньо вивчати методи роботи регуляторного органу, ставити запитання, знайомитися з матеріалами моніторингів, змістом запитів і скарг та відповідей на них.

Під час здійснення нагляду за дотриманням телерадіоорганізаціями виборчого законодавства робоча група брала до уваги матеріали медіа-моніторингу Комітету «Рівність можливостей».

Крім того, члени Національної ради неодноразово брали участь у різноманітних заходах і круглих столах, присвячених проблемним питанням виборчого процесу в Україні, зустрічалися з різноманітними міжнародними місіями спостерігачів та сприяли їх роботі. Зокрема, такими як Бюро демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ, Місія Канади (Mission Canada), які вивчали висвітлення засобами масової інформації агітаційних матеріалів кандидатів у народні депутати, вплив на телерадіокомпанії регуляторного органу під час виборів та особливості українського виборчого законодавства.

Після закінчення виборчої кампанії 21 грудня 2012 року за ініціатииви Інституту медіа права й Громадської ради при Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення відбулася експертна нарада на тему «ЗМІ під час виборів: уроки виборчої кампанії та перспективи вдосконалення законів». Основною метою заходу стало обговорення практичних і законодавчих аспектів діяльності засобів масової інформації під час парламентських виборів 2012 року. Учасники дискусії, серед них і представники регуляторного органу, навели приклади неузгодженості норм різних законодавчих актів та висловили сподівання, що вони будуть доопрацьовані в новому виборчому кодексі.

Відповідно до частини четвертої статті 16 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» регуляторний орган підготував Звіт про дотримання телерадіоорганізаціями визначеного законодавством порядку мовлення під час виборчої кампанії народних депутатів України 2012 року, який було обговорено й затверджено на засіданні 5 грудня.

Звіт оприлюднено на офіційному сайті регулятора та передано до Центральної виборчої комісії. За його результатами Національна рада на засіданні 11 грудня 2012 року призначила позапланові перевірки компаній, у діяльності яких були виявлені ознаки порушень виборчого законодавства. Загалом перевірці підлягають 26 регіональних і місцевих та 18 загальнонаціональних телерадіоорганізацій.

2012 року національний регулятор і далі відпрацьовував механізми юридичного унормування регуляторних актів.

Відповідно до змін, які були внесені до статті 17 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» 1 липня 2010 року, нормативно-правові акти, які приймає Національна рада в межах своїх повноважень, мають проходити реєстрацію в Міністерстві юстиції України.

Усі проекти нормативних документів, які затверджені в Плані діяльності з підготовки проектів регуляторних актів Національної ради, проходять процедуру громадського обговорення та погодження з відповідними державними установами.

У звітному році 10 нормативно-правових актів конституційного органу зареєстровано в Міністерстві юстиції України. На 2013 рік заплановано реєстрацію шести нормативно-правових актів, найважливіші з них – Положення про офіційний моніторинг телерадіопрограм і Положення про регулювання дитячого мовлення в Україні тощо.

Національна рада затвердила розміри штрафів, які можуть накладатися на телерадіоорганізації та провайдерів програмної послуги за порушення законодавства про телебачення і радіомовлення.

Регуляторний орган вшосте здійснив спробу доповнити й доопрацювати законодавчу базу щодо санкції «стягнення штрафу» – одного зі способів впливу, що може використовуватися регуляторним органом до ліцензіатів за порушення норм чинного законодавства та умов ліцензій.

Упродовж багатьох років цю санкцію неможливо було застосовувати, оскільки Уряд не приймав відповідного розпорядження, як це передбачено частиною 10 статті 72 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

2012 року за результатами проведеної роботи відповідний нормативний акт Національної ради з дотриманням усіх процедурних вимог підготовлено та передано до Кабінету Міністрів України на затвердження.

Документ пройшов процедуру громадського обговорення, яке тривало понад три місяці – від липня до жовтня 2012 року. З цією метою за ініціативи Національної ради було проведено низку нарад і круглих столів із залученням представників індустрії та громадських організацій. Пропозиції щодо розмірів штрафів надійшли від Асоціації правовласників та постачальників контенту, Телекомунікаційної палати України, Асоціації «Західно-українська гільдія операторів кабельного телебачення», ВГО «Незалежна асоціація телерадіомовників», Спілки кабельного телебачення України, Громадської ради при Державному комітеті телебачення і радіомовлення України, Громадської ради при Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення. Вони були максимально враховані.

Також розміри штрафів погоджено Міністерством юстиції України, Міністерством фінансів України, Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, Державною службою України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва.

Національна рада спільно з представниками телерадіорганізацій, громадськими організаціями та правоохоронними органами провела низку заходів для боротьби з телевізійним піратством і безліцензійною діяльністю суб'єктів господарювання в галузі телерадіомовлення.

Упродовж звітнього року на адресу Національної ради надходили звернення щодо фактів безліцензійної діяльності інтернет-провайдерів, які використовували можливості своїх телекомунікаційних мереж для перегляду телевізійних програм, не маючи ані угод з правовласниками, ані відповідної ліцензії провайдера програмної послуги.

Задля припинення незаконних дій Національна рада проводила наради та зустрічі, а також прес-конференцію для ЗМІ за участі Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової служби України, керівників найбільших галузевих об'єднань тощо. Наскрізною темою цих заходів було обговорення питань ведення діяльності деяких компаній без дозвільних документів, боротьби з телевізійним піратством, нелегальним розповсюдженням телевізійного контенту та захисту авторських прав. Учасники зазначали, що подібна діяльність суб'єктів господарювання, крім порушення законодавства, веде також і до руйнації самої сфери інформаційних технологій.

У результаті опрацювання наданих галузевими об'єднаннями матеріалів Національна рада надіслала до правоохоронних органів перелік суб'єктів господарювання, які нехтують законодавчими нормами щодо ведення господарської діяльності та сплати відповідних зборів (обов'язкових платежів).

Робота в цьому напрямі триватиме й надалі.

Пріоритетним напрямом роботи на нинішній період національний регулятор визначив створення і впровадження системи захисту дітей від негативної інформації, що може поширюватися електронними ЗМІ.

Дієві програми захисту дітей наявні в усіх цивілізованих країнах. Європейські держави у цих питаннях керуються Директивою з питань аудіовізуальних медіа-послуг, яка чітко вимагає застосування відповідного регулювання з метою захисту дітей і юнацтва при наданні традиційних телевізійних послуг, так і послуг на замовлення.

Деталізовані та ефективні системи маркування аудіовізуальної продукції розроблено і запроваджено передусім для допомоги батькам, котрі дбають про моральне й психічне здоров'я своїх дітей.

Україна, яка задекларувала своє прагнення до вступу у Європейський Союз, не стоїть осторонь цих процесів. 8 лютого 2012 року Національна рада ухвалила рішення про створення Міжвідомчої робочої групи з розробки та впровадження національної системи позначок для захисту дітей від інформації, яка може шкодити їхньому здоров'ю і розвитку. До складу робочої групи входять члени Національної ради та інші працівники регуляторного органу, експерти різних профільних галузей, зокрема психології, а також представники громадських і державних структур, телевізійної індустрії і телекомпаній.

Мета українського регулятора, а відтак і Міжвідомчої робочої групи – створити ефективну систему контролю за якістю та відповідністю дитячого аудіовізуального продукту та запровадити чітке законодавче регулювання у цій сфері.

Ініціатива Національної ради знайшла підтримку Ради Європи та численних вітчизняних громадських і державних інституцій. Зокрема, створення такого проекту підтримали Уповноважений Президента України з прав дитини та Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України.

Експертну допомогу в роботі міжвідомчої групи надали європейські медіа-фахівці Ради Європи, ОБСЄ, МГО «Інтерньюз-Україна», USAID/Україна, регуляторні органи Нідерландів, Туреччини та інших європейських країн.

Упродовж 2012 року в рамках Міжвідомчої робочої групи за підтримки проекту Ради Європи «Сприяння європейським стандартам в українському медійному середовищі» Інститутом соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України проведено соціологічне дослідження уявлень батьків і дітей про ризики перегляду телевізійних програм та фільмів. Основний висновок наукових узагальнень – українське суспільство підтримує створення відповідної системи захисту дітей і молоді.

Вчені у своїй праці класифікували ризики телевізійного контенту, що дало змогу виокремити такі шкідливі групи, як секс, насильство (у тому числі кримінал), наркотики, брутальна мова, жахи (у тому числі страждання від природних катаклізмів), дискримінація. За їх висновками, оптимальна кількість позначок у системі не має перевищувати 7 знаків. Визначено шість окремих графічних позначок, які найкраще розпізнаються батьками відповідно до виокремлених груп ризиків.

(Із соціологічним дослідженням можна ознайомитися в додаткових матеріалах до звіту).

На замовлення робочої групи студенти й викладачі Київського національного університету технологій та дизайну на основі наукових висновків розробили варіанти графічних позначок негативного контенту та вікових груп.

Дослідження науковців і стратегічні завдання цього проекту упродовж року неодноразово обговорювалися на засіданнях робочої групи та під час круглих столів із залученням широких кіл громадськості та ЗМІ.

Робочій групі, яка працює над новою редакцією Закону України «Про телебачення і радіомовлення», подано пропозиції щодо законодавчого врегулювання цього питання.

Пілотний проект національної системи «розумних символів» має бути реалізований у 2013 році на одному із державних телевізійних каналів.

На виконання Указу Президента України «Про стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові завдання щодо її реалізації» Національною радою підготовлено пропозиції до проекту державної цільової програми, одним із напрямів якої є захист дітей від негативного контенту, що може поширюватися засобами масової інформації.

Стратегічним завданням телерадіоінформаційної галузі на сучасному етапі є створення сприятливого клімату для розвитку вітчизняного дитячого мовлення.

Останнім часом завдяки наполегливій роботі Національної ради в цьому напрямі вдалося досягти перших позитивних зрушень. У звітному році намітилася тенденція до збільшення кількості вітчизняних телеканалів супутникового дитячого мовлення. Якщо станом на 1 червня 2011 року ліцензію на дитяче супутникове мовлення в Україні мала лише одна компанія, то нині їх уже п'ять. Також в українському наземному ефірному мовленні з'явився дитячий канал та сімейний канал.

У звітному році Національна рада продовжувала роботу з розробки Положення про регулювання дитячого мовлення в Україні. Необхідність створення такого регуляторного документа не викликає застережень ні серед громадськості, ні в колах індустрії. Хоча досягти консенсусу в цих питаннях поки що не вдалося. Запропонований Національною радою проект Положення пройшов процедуру громадського обговорення, але отримав суттєві зауваження. Після ґрунтовного аналізу всіх пропозицій та публічного обговорення за участі громадських організацій, галузевих об'єднань, наукових та освітніх установ, індустрії Національна рада повторно опрацює проект Положення про регулювання дитячого мовлення та з дотриманням відповідних процедур ухвалить регуляторний акт. Цей документ не лише визначить критерії підготовки дитячих програм і передач в Україні, а й зобов'яже телерадіоорганізації прискіпливіше ставитися до добору аудіовізуальної продукції для дитячої аудиторії.

Також Національна рада упродовж багатьох років бере активну участь в організації та проведенні Міжнародного дитячого, молодіжного фестивалю аудіовізуальних мистецтв «Кришталеві джерела», основне завдання якого – стимулювання творчого, інтелектуального, духовного розвитку дітей і молоді, популяризація їхньої творчості та виховання юні в дусі патріотизму й любові до своєї Батьківщини. 2012 року XXI фестиваль відбувся у Вінниці на базі Вінницького національного аграрного університету. У його фінальних заходах взяли участь 227 конкурсанти та їх наставників майже з усіх областей України й Автономної Республіки Крим.

Третій рік поспіль регуляторний орган підтримує також проведення Міжнародного дитячого телевізійного фестивалю «Дитятко», заснованого Харківською обласною радою у 2009 році.

Конституційний орган докладає зусиль щодо створення сприятливих умов для життєдіяльності та забезпечення потреб людей з вадами зору і слуху в доступі до інформації.

Дотримання принципу свободи висловлювання думки та переконань і забезпечення доступу людей зі стійкими сенсорними порушеннями до інформації є однією з передумов стабільного розвитку українського суспільства на засадах демократії.

Указом Президента України від 19 травня 2011 року № 588/2011 Кабінету Міністрів України доручено вжити заходів щодо розширення застосування у

сфері освіти дактильно-жестової мови як засобу спілкування інвалідів з вадами слуху, забезпечити доступ таких осіб до засобів масової інформації через субтитрування та здійснення сурдоперекладу на дактильно-жестову мову інформаційних і тематичних телепрограм, кіно- та відеофільмів.

Регуляторний орган 2012 року розробив проект програми оптимізації доступу до інформації у сфері телерадіомовлення для людей зі стійкими сенсорними порушеннями на 2013–2015 роки. Її метою є підтримка громадянського суспільства в забезпеченні рівних прав і можливостей для надання доступу до послуг телерадіомовлення інвалідам та вирішення відповідних проблем осіб із особливими потребами в контексті доступу до інформації.

Проект цієї програми підтримала Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України. Його у визначеному порядку передано до Кабінету Міністрів України.

За дорученням Президента України Кабінет Міністрів України має затвердити відповідну цільову програму на 2014 рік.

2012 рік у діяльності регуляторного органу характерний розширенням діалогу з громадськими організаціями, що діють у телерадіоінформаційній галузі.

Регуляторний орган підтримує постійну комунікацію з громадськими організаціями, представниками галузевих об'єднань, телерадіоорганізацій та індустрії. Це засвідчують численні публічні заходи Національної ради – круглі столи, конференції, семінари, робочі зустрічі, на яких відбуваються відверті дискусії та обговорення найрізноманітніших проблем сфери аудіовізуальних ЗМІ.

Члени Національної ради і представники конституційного органу беруть участь у засіданнях, нарадах та обговореннях, які проводяться державними органами в питаннях інформаційної безпеки та розвитку громадянського суспільства. Так, у звітному році велася робота за такими напрямками:

- удосконалення законодавства в галузі телерадіомовлення (участь у робочій групі з підготовки нової редакції Закону України «Про телебачення і радіомовлення»);
- удосконалення виборчого законодавства (участь у роботі круглого столу «Діяльність засобів масової інформації під час виборчої кампанії»);
- підтримка програм із захисту прав дітей (участь у роботі Всеукраїнського форуму «Батьки і діти», організованого Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, та Всеукраїнської наради з питань захисту прав дитини під головуванням Президента України Віктора Януковича);
- забезпечення інформаційної безпеки держави (участь у Міжвідомчій комісії з питань інформаційної політики та інформаційної безпеки при РНБО);
- підтримка прав журналістів на вільне висловлювання думки (участь у Міжвідомчій робочій групі з аналізу стану додержання законодавства про свободу слова та захист прав журналістів «Відкрита розмова»);
- сприяння розвитку громадянського суспільства (участь у засіданнях Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства й

організація роботи її підгрупи з питань інформаційної політики, відкритості органів державної влади та залучення громадськості до формування політики).

Відвертий діалог Національної ради з громадськими організаціями забезпечив порозуміння щодо багатьох найактуальніших питань медіа-галузі.

Так, спільна робота з питань формування програм у кабельних мережах, розрахунку розмірів штрафів, боротьби з безліцензійною діяльністю та боротьби з піратством, регулювання нових медіа, розвитку дитячого мовлення в Україні та створенні системи захисту дітей від негативного впливу медіа проводилася з такими громадськими організаціями, як «Незалежна асоціація мовників», «Телекомунікаційна палата України», Всеукраїнська асоціація операторів кабельного телебачення і телеінформаційних мереж, Спілка кабельного телебачення України, Асоціація «Укртелемережа», Всеукраїнська асоціація дитячого та юнацького телебачення, Інтелектуальний клуб «Діалог».

При Національній раді діє консультативно-дорадчий орган – Громадська рада, яка покликана ініціювати та координувати заходи для проведення консультацій з громадськістю та забезпечувати врахування суспільної думки під час підготовки і реалізації рішень Національної ради. До неї входять представники неурядових організацій, журналісти, діячі культури та мистецтв.

Завдяки ініціативам Громадської ради упродовж 2012 року Національна рада проводила круглі столи та зустрічі, на яких також обговорювалися актуальні та проблемні питання телерадіоінформаційної сфери.

Для фахових консультацій з найактуальніших питань галузі створено Колегію експертів, до якої входять відомі фахівці медіа-сфери, діячі культури і мистецтв, науковці.

Така діяльність засвідчує, що в Україні утверджуються принципи співрегулювання, які є показовою практикою держав із розвиненою демократією.

Національна рада постійно поглиблює співпрацю з авторитетними міжнародними організаціями

Упродовж 2012 року Національна рада розвивала традиційні напрями спільної роботи з такими впливовими міжнародними організаціями, як Рада Європи, ОБСЄ, Європейська платформа регуляторних органів, Форум регуляторних органів із питань телерадіомовлення країн Причорноморського регіону тощо.

У площині спільних проектів відбувалося вивчення кращих європейських практик регулювання телерадіомовлення, зокрема нових медіа, досвіду впровадження цифрових технологій, забезпечення захисту дитячої аудиторії від негативної інформації, сприяння розвитку дитячого мовлення та можливостей адаптації позитивного європейського досвіду до сфери українського телерадіомовлення.

Завдяки конструктивній та відповідальній діяльності Національної ради в питаннях міжнародного співробітництва основні проекти європейських структур у сфері медіа пролонговані на наступні два роки.

Наприкінці 2012 року розпочалася процедура призначення постійного члена Керівного комітету Ради Європи з питань засобів масової інформації і нових комунікаційних послуг (CDMSI), на цю посаду від України рекомендовано одного із членів Національної ради.

Національна рада працює в режимі відкритого та системного доступу до публічної інформації.

Регуляторний орган особливу увагу приділяє увагу роз'яснювальній та консультативній роботі. На виконання Законів України «Про доступ до публічної інформації» та «Про звернення громадян» у Національній раді створено відповідний структурний підрозділ, який оперативно реагує на звернення, запити та скарги громадян і організацій, ЗМІ, суб'єктів інформаційної діяльності.

2012 року до регуляторного органу надійшло 53 запити на отримання публічної інформації від фізичних та юридичних осіб. Також Національна рада упродовж року розглянула 308 звернень і критичних зауважень від громадян, у яких порушувалися різноманітні питання діяльності телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги України. На них у визначені законом терміни були надані відповіді.

Послідовно дотримуючись принципів відкритості і прозорості конституційний орган всебічно сприяє діяльності засобів масової інформації. Його засідання проходять у присутності журналістів, представників галузевих, громадських організацій. По завершенні засідань проводяться брифінги, під час яких представники ЗМІ отримують коментарі та роз'яснення членів Національної ради щодо ухвалених рішень і актуальних питань галузі.

Діяльність конституційного органу висвітлюється на офіційному сайті: <http://nrada.gov.ua>. На цьому веб-ресурсі Національної ради розміщуються нормативно-правові документи, всі ухвалені рішення та інформація, необхідна для ефективної організації роботи телерадіоорганізацій, провайдерів програмної послуги, суб'єктів інформаційної діяльності та засобів масової інформації.

Представники Національної ради в регіонах, які забезпечують нагляд за дотриманням місцевими і регіональними телерадіоорганізаціями і провайдерами програмної послуги умов ліцензій та чинного законодавства, готують щорічні звіти за результатами своєї діяльності та оприлюднюють їх на відповідній території і на сайті регуляторного органу.

Відповідно до Закону України «Про телебачення і радіомовлення» Національна рада веде Державний реєстр телерадіоорганізацій України, доступ до якого є вільним. Дані Державного реєстру щомісяця оновлюються на веб-сайті, нині до нього внесено 1622 ліцензіати Національної ради та 71 суб'єкт інформаційної діяльності.

Національний регулятор ініціював перегляд засадничих принципів Національної телевізійної премії «Телетріумф».

Одним із стратегічних завдань Національної ради є заохочення вітчизняних мовників до збільшення в ефірі кількості власних програм і передач та національного аудіовізуального продукту.

Для відзначення найбільших досягнень у галузі телемистецтва 12 років тому започатковано Національну телевізійну премію «Телетріумф», яка щороку відзначає найбільші здобутки галузі. Її співзасновниками є Національна рада та Індустріальний телевізійний комітет.

2012 року регуляторний орган ініціював перегляд засадничих принципів премії. З цією метою наприкінці року за участі представників телевізійних каналів і громадських організацій відбулася робоча зустріч для обговорення підходів до організації премії «Телетріумф» з урахуванням нових реалій. На наступних зустрічах у 2013 році триватиме подальша робота із формування спільних принципів і визначення ролі «Телетріумфу», поглиблення філософії премії як суто національної.

У звітному році значна увага приділялася підвищенню ефективності роботи регуляторного органу.

Національна рада проводить постійну роботу для вдосконалення своєї інституційної спроможності. З цією метою триває робота систематизації документообігу, здійснюється архівування офіційної документації та ліцензійних справ. 2012 року було підготовлено і проведено 40 засідань та ухвалено 2565 рішень. Усі рішення упродовж двох днів після їх ухвалення розміщуються у спеціальному пункті меню веб-сайту, з ними можуть ознайомлюватися всі зацікавлені сторони.

Для забезпечення належної комунікації з представниками Національної ради в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі з 2012 року запроваджено проведення відеоконференцій.

У Національній раді працює комісія зі стажування, за результатами діяльності якої за звітний період 51 особу рекомендовано до кадрового резерву, 14 фахівців із кадрового резерву зараховано на постійну роботу і 14 переведено на вищі посади.

2012 року 16 державних службовців підвищили кваліфікацію. Один державний службовець пройшов курс підвищення кваліфікації за тренінговою Програмою з питань вивчення нового законодавства про державну службу в Україні, організованою Школою вищого корпусу державної служби Національного агентства України з питань державної служби.

7 державних службовців навчалися в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів, 8 здобувають другу вищу освіту в Національній академії державного управління при Президентові України й інших навчальних закладах, 3 закінчують аспірантуру.

Також фахівці регуляторного органу постійно беруть участь у нарадах, семінарах, конференціях з питань діяльності телерадіоінформаційної галузі, які проводяться державними органами, галузевими об'єднаннями, громадськими організаціями та міжнародними інституціями.

2. РЕАЛІЗАЦІЯ ПЛАНУ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕЛЕРАДІОІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

2.1. Стан виконання завдань, визначених на 2012 рік

Упродовж звітнього року реалізовувався План розвитку національного телерадіоінформаційного простору з поетапним виконанням міжнародних зобов'язань щодо переходу ефірного телебачення України на цифрові стандарти.

На сьогодні цей процес характеризується тим, що цифрові технології активно застосовуються на всіх етапах виробництва, зберігання, розповсюдження і відтворення програм. Перехід на цифрові технології відбувається не лише в наземному ефірному мовленні, а й у супутниковому і кабельному середовищах, а також у системах типу МІТРС, що впливає на розвиток конкуренції у сфері телебачення.

Враховуючи, що радіочастотний ресурс України перевантажений діючими радіоелектронними засобами (РЕЗ) аналогового телевізійного мовлення та РЕЗ інших радіотехнологій спеціальних і загальних користувачів, Планом розвитку визначено шляхи подолання цих проблем. Зокрема:

- забезпечення можливості включення РЕЗ цифрового мовлення без вимкнення РЕЗ аналогового телебачення, що перебувають в експлуатації;
- етапність впровадження загальнонаціональних мультиплексів;
- розбудова цифрового телемовлення з використанням усього наявного радіочастотного ресурсу, в тому числі того, який було раніше виділено для розбудови інших загальнонаціональних мультиплексів у стандарті DVB-T;
- радіочастотне планування цифрових телемереж із використанням багаточастотних та одночастотних синхронних мереж.

У січні 2012 року відбулася презентація головної передавальної станції цифрового сигналу національної мережі, під час якої було повідомлено про закінчення розбудови мультиплексів МХ-1, МХ-2, МХ-3, МХ-5 провайдером мережі ефірного цифрового телемовлення ТОВ «Зеонбуд». Усього змонтовано 166 передавальних станцій, встановлено 664 потужних передавачі. На сьогодні національну мережу повністю введено в експлуатацію.

З метою підтримки обізнаності громадян щодо функціонування багатоканального цифрового телебачення провайдер проводить інформаційну кампанію. В ефірі всіх загальнонаціональних телекомпаній транслюються ролики соціальної реклами з роз'ясненнями про можливість підключення та отримання телевізійних послуг телеглядачами.

У червні 2012 року було оголошено конкурс на отримання ліцензії на мовлення на вільних каналах багатоканальної телемережі МХ-5 із регіональним/місцевим покриттям.

За результатами цього конкурсу визначено 25 переможців на 48 каналах.

У багатоканальній мережі МХ-5 залишилось 122 вільних канали у 99 населених пунктах. Конкурс на мовлення на цих каналах Національна рада оголошуватиме на наступних етапах розвитку національної цифрової телемережі.

У цілому за результатами конкурсів на мовлення з використанням цифрового стандарту DVB-T2 зі 185 діючих місцевих компаній 32 отримали право мовити у цифровому стандарті. Створено 22 нові телекомпанії.

На звернення Державного комітету телебачення і радіомовлення України Національна рада рекомендувала операторові цифрових телемереж МХ-1, МХ-2, МХ-3, МХ-5 ТОВ «Зеонбуд» забезпечити встановлення на головній станції мультимплексування у Києві системи умовного доступу (CAS) сигналу. Обов'язковою умовою залишається можливість безкоштовного прийому населенням 32 телепрограм.

За висновками Держкомтелерадіо, застосування кодування сигналів цифрових телемереж забезпечить:

- унеможливлення продажу населенню приймачів сигналу цифрового телемовлення низької якості, що не відповідають вимогам стандарту DVB-T2 та HD;
- аналіз оперативної та об'єктивної інформації про кількість отриманих населенням приймачів і їх фактичний розподіл у регіонах країни;
- недопущення зловживань у процесі забезпечення незахищених верств громадян приймачами за кошти Державного бюджету України;
- розширення спектра послуг, що можуть надаватися населенню шляхом використання приймально-передавального обладнання цифрових телемереж.

Поступовий і вчасний (до 2015 року) перехід на передові стандарти мовлення залежить насамперед від спроможності населення придбати телетюнери, формування вітчизняного ринку обладнання цифрового мовлення, державної підтримки малозабезпечених сімей у придбанні цифрових перетворювачів.

На забезпечення населення засобами приймання сигналів цифрового телерадіомовлення державою 2011 року було виділено кошти на суму 385 млн. 577 тис. 805 грн, розпорядником яких був Державний комітет телебачення і радіомовлення України.

21 березня 2012 року Уряд прийняв Постанову № 245 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для забезпечення населення засобами приймання сигналів цифрового телерадіомовлення».

Рішенням Кабінету Міністрів України визначено категорії громадян, які безкоштовно можуть отримати зазначені засоби (телетюнери), а саме:

- інваліди I та II груп, а також інваліди війни III групи;
- особи, які виховують дитину-інваліда, за умови, що дитина проживає разом із ними і не перебуває на повному державному утриманні;
- особи із малозабезпечених сімей, які отримують державну соціальну допомогу згідно із Законом України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям»;

- особи, на яких поширюється право на отримання субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг упродовж опалювального періоду 2011–2012 років.

За інформацією Держкомтелерадіо, за 2012 рік серед соціально незахищеного населення було розповсюджено близько 900 тисяч цифрових телетюнерів, також активний продаж перетворювачів сигналу здійснюється через торговельні мережі. Однак населення країни повною мірою ще не забезпечене цифровим обладнанням, таким чином, поки що немає підстав відключати аналогові засоби мовлення телерадіоорганізацій.

Враховуючи, що на території держави діють загальнонаціональні цифрові телевізійні мережі МХ-1, МХ-2, МХ-3 та МХ-5, Національна рада ухвалила рішення стосовно Правил формування програмної послуги в пакетах програм провайдерів програмної послуги, яке зареєстроване у Міністерстві юстиції. Розроблені правила роз'яснюють порядок формування універсальної програмної послуги провайдерами під час переходу телевізійного мовлення від аналогового до цифрового стандарту мовлення.

Упродовж 2012 року Національна рада також сприяла збільшенню охоплення території України діючими каналами і мережами мовлення, багатоканальними кабельними та ефірними телемережами. Завдяки появі нових технологій мовлення вітчизняний телевізійний ринок активно розвиватися.

Використання радіочастотного ресурсу України, виділеного для потреб телебачення і радіомовлення, здійснювалося відповідно до Плану використання радіочастотного ресурсу України.

Для потреб **ефірного телемовлення** в Україні задіяно:

- 2543 канали аналогового телевізійного мовлення;
- 5115 каналів цифрового телевізійного мовлення.

Залежно від території розповсюдження програм у сфері телевізійного мовлення налічується:

а) загальнонаціональних телеканалів – 30, ними використовується:

- для потреб аналогового мовлення – 1967 частотних присвоєнь;
- для потреб цифрового телевізійного мовлення – 4648 частотних присвоєнь у мережах МХ-1, МХ-2, МХ-3 та МХ-5;

б) регіональних каналів ефірного телемовлення, включно з ОДТРК, – 76, ними використовується:

- для потреб аналогового мовлення – 400 частотних присвоєнь;
- для потреб цифрового телевізійного мовлення – 504 частотні присвоєння в багатоканальних телемережах МХ-5;

в) місцевих телерадіоорганізацій ефірного телемовлення – 194, ними використовується:

- для потреб аналогового мовлення – 176 частотних присвоєнь;
- 36 мовників місцевого ефірного телемовлення використовують 37 частотних присвоєнь у багатоканальній мережі МХ-5.

Порівняно з попереднім періодом спостерігається помітний розвиток ефірного телебачення завдяки впровадженню нових технологій мовлення. Кількість регіональних телерадіокомпаній збільшилася на 14 ліцензіатів.

Цей перелік поповнили компанії-переможці конкурсу на мовлення у багатоканальній телемережі МХ-5: ОА «Вінницька громадська ТРК «Вінничина», м. Вінниця; ТОВ «Слово Волині», м. Луцьк; ТОВ «Редакція газети «Україна – Центр», м. Кіровоград. Також сюди увійшли компанії, які змінили категорію мовлення «місцеве» на «регіональне»: ТОВ ТРК «Міст ТБ», м. Львів; ТОВ «Чернівецький промінь», м. Чернівці; Державна організація «Новгород-Сіверська регіональна державна ТРК «Сіверська», м. Новгород-Сіверський; ДП «Дитяче телевізійне агентство», м. Хмельницький; КП «ТРК «Март», м. Миколаїв; ТОВ «Місто ТБ», м. Чернівці; ТОВ «Скіф-2», м. Костянтинівка; Обласне об'єднання «Луганське кабельне телебачення», м. Луганськ; Виробниче МП «Горизонт», м. Первомайський; ПАТ «Телевізійні кабельні мережі «Всесвіт», м. Первомайськ; ТОВ «ТРК «Рівне 1», м. Рівне.

Для потреб **ефірного радіомовлення** в Україні станом на кінець 2012 року задіяно 1176 радіочастот.

Залежно від території розповсюдження програм діяльність ведуть:

- 15 загальнонаціональних каналів радіомовлення, якими використовується 717 частотних присвоєнь;
- 57 регіональних каналів радіомовлення, якими використовується 402 частотних присвоєння. Із них цілодобове мовлення здійснюється на 231 частоті, решта 171 частота використовуються спільно з іншими мовниками;
- 214 місцевих радіокомпаній загалом використовують 233 частотні присвоєння.

Упродовж звітнього року тривала робота з УДЦР щодо замовлення розрахунку вільного радіочастотного ресурсу для потреб телерадіомовлення (*таблиці 1–3*). Так, для аналогового телемовлення розрахунок проводився лише в разі змін технічних характеристик діючих передавальних засобів (адреси розташування, параметрів випромінювання). Застосування радіоелектронних засобів звукового мовлення відбувалося відповідно до Плану використання радіочастотного ресурсу України з урахуванням положень Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору.

На звернення суб'єктів господарювання упродовж 2012 року Національна рада направила до ДП «Український державний центр радіочастот» 30 подань із проханням надати висновки щодо електромагнітної сумісності та дозволу на експлуатацію 60 радіоелектронних засобів мовлення.

На кінець звітнього періоду для провадження діяльності з надання програмних послуг **провайдерами програмної послуги** використовувалися ресурси 955 багатоканальних телемереж, у тому числі за цифровими технологіями DVB-S та IPTV.

Упродовж 2012 року спостерігалася загальна тенденція до збільшення кількості багатоканальних телемереж.

Перспективами розвитку багатоканальних телемереж є:

- збільшення кількості паралельних мереж, що сприяє підвищенню конкуренції серед провайдерів і як наслідок значному покращенню якості надання програмної послуги, технічної якості телерадіопрограм тощо;
- переорієнтування на надання одночасно з програмною послугою додаткових послуг, зокрема комплексних послуг доступу до мережі Інтернет;
- впровадження нових технологій (DVB-C, IPTV), що дає змогу провайдерам програмної послуги розширити пропозиції з великою кількістю програм і сприяє залученню нових абонентів;
- впровадження цифрових головних станцій DVB/IPTV, що надає можливість одночасно працювати з двома типами мереж – DVB-C та IPTV, які також забезпечують безперешкодний перехід від одного стандарту надання послуг до іншого, відповідно до розвитку абонентської бази.

Регуляторний орган у своїй діяльності сприяє реалізації заходів із запровадження цифрових стандартів розповсюдження телерадіопрограм, надання програмних послуг, використання новітніх технологій і підвищення технічної якості мовлення. Значна увага приділялася вивченню новітніх технологій, побудованих на використанні широкосмугового доступу, насамперед ОТТ (Over the Top).

Важливу роль у регулюванні діяльності багатоканальних телемереж відіграють нормативні акти, розроблені Національною радою, які упродовж 2012 року були зареєстровані в Міністерстві юстиції України, а саме Положення про порядок видачі дубліката ліцензії провайдера програмної послуги та Правила формування програмної послуги в пакетах програм провайдера програмної послуги.

Упродовж звітнього періоду спостерігалася тенденція до відмови суб'єктів інформаційної діяльності від ліцензій провайдера програмної послуги з використанням систем типу «Телесело» та МІТРІС. Це пов'язано з активним впровадженням цифрового ефірного телебачення, яке дає можливість населенню приймати сигнал безкоштовно.

На підставі заяв ліцензіатів анульовано п'ять ліцензій на багатоканальні системи «Телесело» і дві ліцензії на багатоканальні розподільчі системи МІТРІС.

Водночас до кінця 2012 року 97% діючих багатоканальних телемереж типу МІТРІС перейшли на цифровий стандарт розповсюдження телепрограм.

Вітчизняний ринок супутникового телевізійного мовлення поповнився 8-ма новими телеканалами.

За відсутності вітчизняного орбітального ретранслятора для здійснення супутникового мовлення мовники усіх форм власності орендують потужності закордонних супутникових мереж.

Кількість телерадіопрограм, які ретранслюються з іноземних супутників, розподіляється таким чином: 59 – Astra (Швеція), 39 – Amos (Ізраїль), 8 – Hellas Sat 2 (Греція), по 1 – Eutelsat (Франція) та Intelsat 3R (США). Загальна кількість програм становить 108 (таблиця 4).

Мовлення на територію інших країн у межах зони покриття супутника здійснює 85 телерадіоорганізацій, виключно на територію України – 23 телерадіокомпанії.

Упродовж 2012 року вітчизняні телерадіоорганізації з метою покращення якості мовлення, збільшення глядацької аудиторії та з інших причин змінювали характеристики каналів мовлення та операторів телекомунікацій. Також було перенесено сигнал мовлення 11 телерадіоорганізацій на новий супутниковий ретранслятор – Astra 1G (Швеція).

Проблемні питання, пов'язані з діяльністю супутникових мовників:

- надання угод з оператором телекомунікацій, який не є резидентом України (недотримання норм пункту 2 статті 6 Закону України «Про телекомунікації»);
- несвоєчасне надання угод з операторами супутникових ретрансляторів та оператором телекомунікацій;
- несвоєчасне освоєння ліцензії на супутникове мовлення упродовж року, відповідно до вимог частини першої статті 43 Закону України «Про телебачення і радіомовлення»;
- невчасне інформування Національної ради й недотримання процедури внесення змін до ліцензії у разі зміни організаційних чи технічних характеристик мовлення;
- недотримання деякими мовниками ліцензійних умов щодо кодування сигналу;
- використання супутникових каналів мовлення не з метою забезпечення мовлення, а для технологічної доставки програм до відповідної території;
- здійснення закордонного мовлення одночасно з використанням декількох супутників без внесення змін до чинних ліцензій.

У 2012 році до участі в роботі Міжвідомчої координаційної ради зі створення Національної супутникової системи зв'язку України регуляторний орган не залучався.

Вітчизняні компанії на ринку супутникових DTH платформ представлені «ТОВ «Віжн ТБ», торгова марка «Viasat» (Astra 4A, 5° сх. д.), і ТОВ «Діджитал Флай Юкрейн», торгова марка «MYtv» (Thor 6, 1° зах. д.). На території України є можливість прийому понад двадцяти іноземних супутникових телевізійних платформ, а саме: «НТВ-Плюс», «НТВ плюс Україна», «Триколор ТВ», «Платформа HD», «Платформа DV», «Радуга ТВ», «Рикор ТВ», «Континент», «Digital+», «Sky Deutschland», «Polsat Cyfrowy», «Cyfra+», «n», «Sky Digital», «HD+», «Sky Italia», «Orange, TNK», «TVP», «Digiturk», «Focus Sat», «Xtra TV».

Проблемним питанням діяльності іноземних супутникових платформ за технологією DTH залишається активне надання населенню послуг із нелегального встановлення декодувального програмного забезпечення для доступу до кодованих супутникових телевізійних каналів, не призначених для розповсюдження на території України.

Упродовж звітнього періоду Національна рада продовжувала співпрацю з іншими державними установами та організаціями у розгляді питань використання радіочастотного ресурсу України та взяла участь у таких заходах:

- засідання Колегії Держкомтелерадіо з питань впровадження цифрового радіомовлення в Україні;
- засідання Робочої групи з питань підготовки до Всесвітньої конференції радіозв'язку 2012 року (ВКР-12) Міжнародного союзу електрозв'язку;
- засідання української частини Постійної міжурядової робочої групи з питань співробітництва в галузі телекомунікацій у межах українсько-польського комітету у справах підготовки і проведення фінального турніру чемпіонату Європи з футболу УЄФА Євро-2012;
- засідання Робочої групи з питань підготовки до Всесвітньої конференції радіозв'язку 2015 року (ВКР-15) Міжнародного союзу електрозв'язку;
- експертний семінар «Правила щодо універсальної програмної послуги в Європі та рішення для України»;
- семінар-консультація «Регуляторні підходи до нових конвергентних аудіовізуальних ЗМІ: міжнародний досвід»;
- дискусійний круглий стіл «Нові технології (нові медіа) та їх застосування в телебаченні та радіомовленні».

У період із 23 січня по 17 лютого 2012 року в Женеві відбулася Всесвітня конференція радіозв'язку (ВКР-12) Міжнародного союзу електрозв'язку (МСЕ).

Активна участь Національної ради у складі робочої групи з питань підготовки до ВКР-12 МСЕ та її засіданнях дали можливість впливати на формування позиції Адміністрації зв'язку України. Особлива увага приділялася питанню, відповідно до якого розглянуто результати досліджень сумісного використання частот рухомою службою та іншими службами у смузі частот 790–862 МГц (виділена для потреб телерадіомовлення в Україні) в Районах 1 і 3 відповідно до Резолюції 749 МСЕ.

У рамках підготовки до Всесвітньої конференції радіозв'язку 2015 року МСЕ створено робочу групу з питань підготовки до ВКР-15, до складу якої також увійшли представники Національної ради.

Регуляторний орган спільно з Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації та ДП «Український державний центр радіочастот» вживав заходів щодо приведення діяльності суб'єктів господарювання у відповідність до вимог статті 23 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», статті 30 Закону України «Про радіочастотний ресурс України» і виявлення фактів безліцензійної та бездозвільної роботи РЕЗ мовлення. Звернення Національної ради до ліцензіатів сприяли приведенню їхньої діяльності у відповідність до вимог чинного законодавства та умов ліцензії.

2.2. Зміни, внесені 2012 року до Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору

Враховуючи фактичний стан розвитку галузі та запровадження новітніх технологій розповсюдження телерадіопрограм, а також керуючись вимогою статті 21 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», Національна рада у грудні звітного року внесла зміни до Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору.

Упродовж 2012 року тривав процес розвитку діючих ефірних мереж телерадіоорганізацій та створення нових теле- і радіомереж, які охоплюють мовленням окремі області або кілька суміжних областей.

З огляду на це низці телерадіоорганізацій було змінено або встановлено територіальні категорії каналів мовлення відповідно до вимог частини четвертої статті 23 Закону України «Про телебачення і радіомовлення». Ці зміни відображені в оновлених додатках до Плану розвитку.

За результатами аналізу реалізації заходів із розбудови цифрових ефірних багатоканальних телемереж МХ-1, МХ-2, МХ-3 та МХ-5 було внесено зміни до частини третьої розділу II «Порядок впровадження цифрового телемовлення» Плану розвитку.

Національна рада переглянула терміни другого етапу розбудови цифрових телемереж на 2012–2014 роки, оскільки 2012 року розпочалася одночасна робота засобів мовлення в аналоговому та цифровому стандартах, а також заходи щодо забезпечення населення приймальними пристроями цифрового телебачення, які триватимуть і надалі.

Початковим терміном відключення аналогового мовлення має стати 2013 рік, і вирішальним у цьому процесі стане рівень забезпечення домогосподарств приймачами цифрового телебачення.

Важливим кроком є внесення до Плану розвитку положень щодо створення та розвитку малопотужних локальних мультиплексів для забезпечення місцевим мовленням у цифровому стандарті сільських і віддалених регіонів. Впровадження таких мереж передбачено розпочати після завершення планування мультиплексів відповідно до Регіональної угоди «Женева-2006».

Зміни, внесені до розділу Плану розвитку, який визначає критерії формування програмної концепції мовлення, відтепер чітко ідентифікують формати телевізійного мовлення: інформаційний, культурологічний, просвітницький, розважальний, дитячий, інформаційно-розважальний, розважально-інформаційний, інформаційно-просвітницький, інформаційно-культурологічний тощо.

Підставою для внесення відповідних уточнень до Плану розвитку стали і зміни до Законів України «Про телебачення і радіомовлення», «Про радіочастотний ресурс України», що стосуються визначення можливості й умов користування радіочастотним ресурсом України для потреб телерадіомовлення. Також враховані ухвалені Національною радою нормативно-правові документи, які регулюють діяльність провайдерів програмної послуги. Так, внесено зміни до частини, яка визначає принципи добору програм провайдерами програмної

послуги, придбаних для ретрансляції у багатоканальних телемережах, і порядок формування загальної концепції програм.

2.3. Завдання, визначені Планом розвитку національного телерадіоінформаційного простору на 2013 рік

У наступному періоді реалізація Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору здійснюватиметься у напрямі виконання міжнародних зобов'язань України щодо переходу на цифрові стандарти мовлення, вирішення соціальних, технологічних та безпекових складових впровадження новітніх технологій розповсюдження телерадіопрограм.

Вчасний перехід України до цифрових стандартів телевізійного мовлення дозволить максимально охопити території та населення країни діючими каналами і мережами мовлення, допоможе розвинути багатоканальні телемережі з метою забезпечення телерадіомовленням жителів не лише великих, а й малих населених пунктів.

2013 року значна увага приділятиметься питанням регулювання нових медіа. Вивчення кращих світових практик, проведення семінарів і навчань за підтримки Координатора проектів ОБСЄ в Україні сприятимуть поглибленню знань та напрацюванню сучасних підходів до регулювання технологічних і законодавчих завдань.

Поява новітніх технологій поширення телевізійної інформації, пов'язана з розвитком мультисервісних телекомунікаційних систем, вимагає від конституційного органу вироблення підходів для подальшого розвитку галузі телерадіомовлення.

3. ПІДСУМКИ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТЕЛЕРАДІОМОВЛЕННЯ ЗА 2012 РІК

3.1. Ліцензування у 2012 році

Національна рада здійснює ліцензування телерадіомовлення відповідно до вимог Законів України «Про телебачення і радіомовлення», «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», а також згідно з Планом розвитку національного телерадіоінформаційного простору України.

За звітний період на своїх засіданнях регуляторний орган розглянув 1991 заяву телерадіоорганізацій, із них 573 – щодо участі в конкурсах на отримання ліцензій на мовлення та 1387 – на переоформлення ліцензій.

Загалом у 2012 році телерадіоорганізаціям було видано та переоформлено 295 ліцензій (*графічні додатки 1-3*).

Серед них:

ліцензій на мовлення –	170	(із них 68 – переоформлення)
- супутникове –	19	(із них 11 – переоформлення);
- ефірне –	56	(із них 28 – переоформлення);
- кабельне –	24	(із них 5 – переоформлення);
- проводове –	46	(із них 20 – переоформлення);
- багатоканальне –	25	(із них 4 – переоформлення);
ліцензій провайдера програмної послуги –	125	(із них 11 – переоформлення).

Крім того, було внесено зміни до 992 ліцензій через переоформлення додатків (*графічний додаток 4*).

Серед них:

ліцензій на мовлення –	790
- супутникове –	73
- ефірне –	510
- кабельне –	59
- проводове –	37
- багатоканальне –	111
ліцензій провайдера програмної послуги –	202

Усього подовжено термін дії 31 ліцензії на ефірне мовлення, 17 – на проводове та 6 – на кабельне мовлення.

3.1.1. Ліцензування цифрового ефірного телебачення

Відповідно до вимог частини 5 статті 23 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» та пункту 5.3 Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору України ліцензування цифрового ефірного мовлення з використанням радіочастотного ресурсу держави здійснюється як ліцензування багатоканального мовлення. Ліцензії на цифрове ефірне мовлення видаються тільки на конкурсних засадах.

Оскільки за результатами конкурсу 2011 року на отримання ліцензії на мовлення на вільних каналах мовлення багатоканальної телемережі МХ-5 із регіональним/місцевим покриттям в усіх населених пунктах не було виявлено переможців, Національна рада в лютому 2012 року оголосила конкурс на отримання ліцензій на вільних каналах мовлення багатоканальних телемереж МХ-5.

Для участі в конкурсі 38 телерадіоорганізацій подали 191 заяву.

Однак рішення Національної ради щодо затвердження конкурсних умов та оголошення конкурсу було оскаржено в Окружному адміністративному суді м. Києва Державною організацією «Новгород-Сіверська регіональна державна телерадіокомпанія «Сіверська», м. Новгород-Сіверський Чернігівської області.

Тому на виконання Постанови Окружного адміністративного суду м. Києва було повторно оголошено конкурс.

На участь у ньому було подано 179 заяв від 46 телерадіоорганізацій. Переможцями конкурсу визначено 25 телерадіоорганізацій (4 регіональні та 21 місцева) на 48 каналах у 45 населених пунктах.

Окрім побудованих упродовж 2011–2012 років багатоканальних телемереж МХ-1, МХ-2, МХ-3, МХ-5, здійснюється також багатоканальне телевізійне мовлення з використанням 41, 43 та 64 цифрових каналів у місті Києві:

- 41 ТВК (4 цифрові телепрограми) – ТОВ «Ера продакшн», м. Київ;
- 43 ТВК (5 цифрових телепрограм) – ТОВ «ТРК «Експрес-Інформ», м. Київ;
- 64 ТВК (4 цифрові телепрограми) – ТОВ «Гамма-Консалтинг», м. Київ.

3.1.2. Ліцензування ефірного мовлення

Згідно з вимогами статті 23 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» Національна рада здійснює ліцензування ефірного мовлення, пов'язаного з використанням радіочастотного ресурсу, лише на конкурсних засадах.

Упродовж року регуляторний орган розглянув підсумки п'яти конкурсів на отримання ліцензій на мовлення з використанням радіочастотного ресурсу.

Із 26 грудня 2011 року по 24 січня 2012 року Національна рада здійснювала прийом документів на участь у конкурсі, оголошеному 16 листопада 2011 року. На конкурс було запропоновано 6 радіочастот та 20 каналів для телебачення. Усього надійшло 25 заяв (8 – радіомовлення, 17 – телебачення) від

11 телерадіокомпаній, за підсумками розгляду яких було визначено переможцями 6 телерадіоорганізацій.

Дві телевізійні компанії визнано переможцями конкурсу на 13 телеканалах (у т. ч. на 12 телеканалах – ТОВ-ТРК «Міст ТБ», м. Львів).

Ліцензії на радіомовлення отримали чотири телерадіоорганізації.

Упродовж лютого 2012 року здійснювався прийом документів на участь у конкурсі на отримання ліцензії на мовлення з використанням вільних телерадіоканалів, оголошеному рішенням Національної ради від 21 грудня 2011 року № 2933. Учасникам конкурсу було запропоновано 24 радіочастоти та 5 телеканалів. Усього було подано 19 заяв від 15 телерадіоорганізацій.

За результатами конкурсу визначено 2 переможці на 3 телеканали та 4 – на радіочастоти.

На конкурс на отримання ліцензії на мовлення на вільних каналах мовлення багатоканальної телемережі МХ-5 було виставлено 169 каналів у 123 населених пунктах.

На участь у конкурсі подано 179 заяв від 46 телерадіоорганізацій, у т.ч. від 5 регіональних: Івано-Франківське обласне телебачення «Галичина», м. Івано-Франківськ, ТОВ «TV-4», м. Тернопіль, ПрАТ «ТРК Люкс», м. Львів, Кіровоградська ОДТРК, м. Кіровоград, ТОВ «Гравіс», м. Київ.

Під час підбиття підсумків конкурсного відбору переможцями на 48 каналах стали 25 телерадіоорганізацій, зокрема:

- ТОВ «Слово Волині», м. Луцьк Волинської обл. – 6 каналів;
- ТОВ «Редакція газети «Україна – центр», м. Кіровоград – 6 каналів;
- ТОВ «TV-4», м. Тернопіль – 5 каналів;
- Обласна асоціація «Вінницька громадська телерадіокомпанія «Вінниччина», м. Вінниця – 5 каналів.

Рішенням від 5 грудня 2012 року № 2220 було скасовано рішення Національної ради від 12 вересня 2012 року № 1441 «Про визначення переможця конкурсу та видачу ліцензії на мовлення на вільному каналі (програмі) мовлення багатоканальної телемережі МХ-5 у м. Березані Київської обл.», оскільки ТОВ «Персей ТВ», м. Київ, не сплатило ліцензійний збір за канал у місті Березані Київської області.

29 серпня 2012 року Національна рада визначила переможців конкурсу, оголошеного рішенням Національної ради від 6 червня 2012 року № 865. Учасникам конкурсу було запропоновано вільні телерадіоканали: 8 каналів для телебачення (Автономна Республіка Крим, Дніпропетровська, Донецька, Сумська, Черкаська та Чернігівська області) і 98 радіочастот в Автономній Республіці Крим та 22 областях.

Для участі в конкурсі було подано 204 заяви від 62 телерадіоорганізацій (радіомовлення) та 1 заяву від телерадіоорганізації на 1 телеканал.

Переможцями конкурсу на телевізійний канал визначено ПрАТ «Докучаєвський флюсо-доломітний комбінат», м. Докучаєвськ Донецької обл., та 31 телерадіоорганізацію на радіочастоти.

Телерадіокомпанії загальнонаціонального ефірного мовлення отримали 29 радіочастот, серед них: ТОВ «Телерадіокомпанія «Радіо Кохання», м. Київ – 9

частот; ТОВ «ТРК «Шансон», м. Київ – 6 частот, ДП «ТРО «Довіра», м. Київ – 6 частот.

Обласні державні телерадіокомпанії та Державна телерадіомовна компанія «Крим» загалом стали переможцями на 11 частотах.

Національна радіокомпанія України, м. Київ (програма УР-1), отримала 6 радіочастот, у т. ч. 3 частоти спільно з телерадіокомпаніями: Кіровоградська ОДТРК, м. Кіровоград; Тернопільська ОДТРК, м. Тернопіль; Радіоорганізація «Коропське районне радіомовлення», смт Короп Чернігівської області.

На конкурс, оголошений рішенням Національної ради від 10 жовтня 2012 року № 1751, було запропоновано 69 радіочастот обсягом мовлення 24 години на добу.

Для участі в ньому подано 160 заяв від 53 телерадіоорганізацій. На 11 радіочастот в Автономній Республіці Крим, Київській, Кіровоградській, Луганській і Херсонській областях не було отримано жодної заяви.

До розгляду на засіданні Національної ради було винесено 142 заяви від 51 телерадіоорганізації. У зв'язку з поданням документів без здійснення грошового внеску під конкурсну гарантію заяви ТОВ «ТРК «Медіа-Юг», м. Одеса (7 заяв), ТОВ «Реал-медіа», м. Херсон (1 заява) залишено без розгляду.

26 грудня 2012 року визначено переможцями конкурсу 25 телерадіоорганізацій на 49 радіочастотах.

На 9 радіочастотах в Автономній Республіці Крим, у Вінниці та Донецькій, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Харківській і Хмельницькій областях не було визначено переможців, оскільки жоден із претендентів не набрав достатньої кількості голосів.

Загальнонаціональні радіомовники отримали 30 частот, серед яких: 10 радіочастот – ТОВ «ТРК «Шансон», м. Київ; 5 – ПрАТ «Студія «Європозитив», м. Київ; 3 – ТОВ ТРК «НБМ-Радіо», м. Київ.

23 частоти отримали місцеві й регіональні мовники, з-поміж яких ТОВ ТРК «ІФ Медіа груп», м. Київ – 3 радіочастоти, Івано-Франківська ОДТРК – 4 радіочастоти (з них 3 – спільно з ПП «Телекомпанія «РАІ», м. Бурштин Івано-Франківської області). Також переможцями конкурсу стали ще чотири обласні державні телерадіокомпанії – Полтавська, Рівненська, Тернопільська та Чернігівська.

Окрім видачі нових ліцензій на ефірне мовлення за конкурсною процедурою, тривав також процес переоформлення ліцензій.

З метою виконання вимог статті 8 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», у зв'язку з об'єднанням кількох ліцензій в одну, було переоформлено ліцензії на мовлення Національній радіокомпанії України, м. Київ; Житомирській ОДТРК, м. Житомир; Дніпропетровський ОДТРК, м. Дніпропетровськ; Хмельницькій ОДТРК, м. Хмельницький; ДО «Новгород-Сіверська регіональна державна телерадіокомпанія «Сіверська»; м. Новгород-Сіверський Чернігівської області; ТОВ «Телеодин», м. Київ; ТОВ «ТРК «Клас», м. Київ та ТОВ «ТРК «ІФ Медіа груп», м. Київ.

Також було переоформлено ліцензію на ефірне радіомовлення КП «Редакція районної газети та радіомовлення «Вісті Тепличчини», смт Теплик

Вінницької області, у зв'язку зі зменшенням загального обсягу добового мовлення – від 24-х до 3 годин.

За період із 1 січня по 31 грудня 2012 року Національна рада розглянула 538 заяв телерадіоорганізацій та ухвалила рішення про переоформлення ліцензій на ефірне телерадіомовлення у зв'язку зі зміною програмних концепцій мовлення, організаційно-правових форм власності, позивних, логотипів, керівних та наглядових органів.

Упродовж року до регуляторного органу надійшло 32 заяви про продовження терміну дії ліцензії на ефірне мовлення.

ТОВ «Псьол ЛТД», м. Кременчук Полтавської області, було відмовлено у продовженні строку дії ліцензії, оскільки телерадіоорганізація подала заяву із порушенням визначеного законодавством терміну.

3.1.3. Ліцензування проводового мовлення

Відповідно до вимог статей 23, 36 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» Національна рада здійснює ліцензування проводового мовлення. Дозвільні документи на цей вид мовлення видаються без конкурсу терміном на 10 років.

За звітний період видано та переоформлено 46 ліцензій на проводове мовлення, а також внесено зміни до 37 ліцензій через переоформлення додатків до них.

Однак процес ліцензування проводового радіомовлення проходить уповільнено. Міськрайонним мовленням охоплено менше ніж дві третини районів України. Причини, які стримують розвиток місцевого мовлення, – це незначні часові проміжки, відведені для місцевого мовлення на загальнонаціональному каналі УР-1, проблеми місцевого фінансування.

У 2012 році збереглася тенденція щодо зменшення кількості домогосподарств, помешкання яких підключено до проводового мовлення (радіоточки). Нині кількість основних радіоточок в Україні налічує менше 1,9 млн (у 2011 році – 2,7 млн радіоточок).

Радіоточки залишилися у районних центрах і наближених до них населених пунктах.

У віддалених населених пунктах проводового мовлення майже немає через пошкодження або відсутність магістральних ліній систем проводового мовлення.

Проводова мережа через низьку абонентну плату й видатки, що не покриваються нею, – нерентабельна. Основною причиною зменшення кількості радіоточок є брак коштів на ремонт і відновлення ліній зв'язку. І хоча цей вид розповсюдження програм з кожним роком різко скорочується, він і зараз залишається найдоступнішим джерелом інформації та надійним засобом оповіщення населення у надзвичайних ситуаціях, особливо в сільській місцевості.

Після закінчення терміну дії ліцензій 36 організацій проводового мовлення припинили виходити в ефір, а 45 – анулювали ліцензії у зв'язку з отриманням нової ліцензії, припиненням діяльності чи реорганізацією.

Зокрема було анульовано дозвільні документи на здійснення радіомовлення Новопсковської районної комунальної редакції радіомовлення, смт Новопсков Луганської області; Комунального підприємства Балаклійської районної ради «Телерадіокомпанія «Оріана», м. Балаклія Харківської області; Комунального підприємства «Біловодська районна студія телерадіомовлення», смт Біловодськ Луганської області.

Водночас значна частина радіокомпаній подавала документи на продовження ліцензій на проводове мовлення, попередньо шляхом переоформлення приводила свої дозвільні документи у відповідність до вимог чинного законодавства стосовно періодичності, обсягу та сітки мовлення, жанрового розподілу програмного наповнення тощо.

Наприклад, було розглянуто документи про переоформлення та продовження ліцензій на проводове мовлення Мостиського районного радіомовлення, м. Мостиська Львівської області; Комунального підприємства «Яворівське районне радіомовлення», м. Яворів Львівської області; Дочірнього підприємства «Телерадіостудія «Онікс» ПП «Ланнівський цукровий завод», смт Ланна Полтавської області; Телерадіокомпанії Чугуївщини «Слобожанка», м. Чугуїв Харківської області; Товариства з обмеженою відповідальністю «Телерадіокомпанія «ФНБ», м. Дунаївці Хмельницької області.

Відповідно до рішення Національної ради від 11 листопада 2009 року № 2199 триває процес упорядкування мовлення в проводових мережах організаціями міськрайонного мовлення.

ПАТ «Укртелеком», який є оператором телекомунікацій для радіоорганізацій, реорганізував свої структурні підрозділи, що надають послуги проводового мовлення на території країни. У зв'язку з цим нові назви операторів телекомунікацій містяться в переліку змін у документах про переоформлення, поданих ліцензіатами до Національної ради.

3.1.4. Ліцензування кабельного мовлення

Національна рада здійснює ліцензування кабельного мовлення на позаконкурсних засадах за реєстраційним принципом відповідно до вимог Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Загалом упродовж 2012 року Національною радою було видано та переоформлено 24 ліцензії на кабельне мовлення, а також внесено зміни до 59 ліцензій через переоформлення додатків до них.

Керуючись статтею 37 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», Національна рада ухвалила 6 рішень про анулювання ліцензій на кабельне мовлення на підставі клопотань ліцензіатів та 1 рішення у зв'язку з відсутністю мовлення протягом року.

Упродовж року продовжено терміни дії ліцензій 6 суб'єктам господарювання: ТОВ «Телерадіокомпанія «Круг», м. Овідіополь Одеської області; ТОВ ТРК «Кабельні телевізійні мережі», м. Олександрія Кіровоградської області; ТДВ «Телерадіокомпанія «Ялта», м. Ялта, Автономна Республіка Крим; ТОВ ТРК «ЛОТЕЛ-СКТБ», м. Нетішин Хмельницької області; ТОВ ТРК «РІО», м. Одеса; ТРК «ЛАН» у формі ТОВ, м. Стрий Львівської області, які подали заяви до Національної ради (не раніше ніж за 210 днів та не пізніше ніж за 180 днів до закінчення терміну дії ліцензії) згідно з вимогами частини 2 статті 33 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Проблемним залишається питання включення програм кабельних каналів мовлення до складу програмної послуги, яку передбачено надавати провайдерами програмної послуги. Закон України «Про телебачення і радіомовлення» не передбачає зазначення в ліцензіях на кабельне мовлення інформації щодо провайдера програмної послуги, який має включати програми кабельного мовлення до складу програмної послуги. Національна рада законодавчо не наділена повноваженнями втручатися у здійснення господарської діяльності ліцензіатів.

Актуальним є також питання приведення умов чинних ліцензій на мовлення у відповідність до ліцензій провайдерів програмної послуги щодо кількості домогосподарств, території, місцезнаходження головних станцій, каналу ретрансляції.

Така ситуація, зокрема, спостерігається з телерадіокомпаніями, які отримали ліцензії на кабельне мовлення на території міста Одеси у межах розташування багатоканальних телемереж операторів телекомунікацій: ТОВ «Реноме Сервіс», м. Одеса; Телекомпанія «Чорне море» у вигляді ТОВ, м. Одеса; ТОВ «ТРК «Ефір», м. Одеса та ТОВ «Центр-ТВ», м. Одеса.

3.1.5. Ліцензування супутникового мовлення

Ліцензування супутникового мовлення Національна рада здійснює також на позаконкурсних засадах.

Упродовж звітного періоду на супутникове мовлення видано та переоформлено 19 ліцензій, а також внесено зміни до 73 ліцензій через переоформлення до них (*графічний додаток 5*).

У 2012 році ліцензії на супутникове мовлення отримали:

- ТОВ «Телевізійна компанія «Атлант СВ», смт Октябрьське, Автономна Республіка Крим;
- ТОВ «Солар медіа», с. Софіївська Борщагівка Києво-Святошинського р-ну Київської обл.;
- ТОВ «У канал», м. Київ;
- ТОВ «Розумні покупки», м. Київ;
- ТОВ «Телевізійний канал «Надія», м. Київ;
- ТОВ «ТРК «Право ТВ», м. Київ;
- КП «Телекомпанія «Львів ТВ»;

- ТОВ «ТРК «Сателіт Телевіжн», м. Одеса.

Три телерадіокомпанії звернулися до Національної ради із заявами про переоформлення ліцензії на мовлення у зв'язку зі зміною організаційно-правової форми та назви, а саме: АТЗТ «УНТК», м. Київ, змінило назву на ПрАТ «Телеканал «ІНТЕР», м. Київ; ДКП «Телерадіокомпанія «Київ», м. Київ, змінило назву на КП КМР «Телекомпанія «Київ», м. Київ; Дирекція телерадіопрограм Верховної Ради України, м. Київ, змінила назву на Дирекцію телерадіопрограм Управління справами Верховної Ради України, м. Київ.

За звітний період Національна рада ухвалила 5 рішень щодо зміни логотипу таких ліцензіатів: ТОВ «Телеканал-100», м. Київ (із «UBC» на «BUSINESS»); ТОВ «ТРК «Музика ТВ», м. Київ (із «MUSIC» на «ПКСЕЛЬ TV»); ТОВ «Гравіс», м. Київ (із «CITI» на «ПЛЮСПЛЮС»); ТОВ «Англійський клуб ТВ», м. Дніпропетровськ (із «englishclub» на «English club TV»); ТОВ «Телерадіоорганізація «Мульті Медіа Сервіс», м. Київ (із літери К та кола, всередині якого знаходиться арабська цифра «1», на «K1»).

У 2012 році не надходило звернень від суб'єктів господарювання щодо продовження терміну дії ліцензій на супутникове мовлення.

У зв'язку з втратою ліцензій на супутникове мовлення та на підставі статті 34 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» було видано 3 дублікати ліцензій на мовлення таким ліцензіатам: ТОВ «Юкрейніан фешн», м. Київ; ТОВ «Підлітковий канал», м. Київ та ТОВ «Дитячий канал», м. Київ.

3.1.6. Ліцензування діяльності провайдерів програмної послуги

Відповідно до вимог статті 39 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» право на розповсюдження програм у багатоканальних мережах мають лише суб'єкти господарювання, яким Національна рада видала ліцензію провайдера програмної послуги. Цей дозвільний документ видається за реєстраційним принципом без конкурсу на підставі відповідної заяви на термін не менше ніж 10 років.

Упродовж 2012 року було видано та переоформлено 125 ліцензій провайдера програмної послуги, а також внесено зміни до 202 ліцензій через переоформлення додатків до них. Загальна кількість проліцензованих провайдерів програмної послуги становить 720.

З метою визначення єдиних правил стосовно видачі, переоформлення, анулювання та перереєстрації загальної концепції добору програм за поданням Національної ради Міністерство юстиції України 2 березня 2012 року зареєструвало Положення про порядок видачі ліцензії провайдера програмної послуги.

На виконання цього рішення Національної ради від 29 серпня 2012 року № 1260 провайдери програмної послуги до складу універсальної програмної послуги зобов'язані включати програми мовників, які отримали ліцензії на багатоканальне цифрове мовлення з використанням мультимплексів MX-1, MX-2,

МХ-3, МХ- 5. У період із жовтня по грудень 2012 року 92 ліцензіати виконали це рішення.

У звітному році тривав перехід з аналогової технології на цифрову та продовжилося надання програмної послуги у поєднанні двох технологій, зростає кількість суб'єктів господарювання, які мають намір надавати програмну послугу з використанням технології IPTV. З використанням цієї технології упродовж року видано 24 ліцензії провайдерів програмної послуги.

Також здійснювалася видача та переоформлення ліцензій провайдера програмної послуги з використанням багатоканальних ефірних телемереж типу МІТРС та ММДС.

7 провайдерів програмної послуги, що мають ліцензії Національної ради, використовують технологію типу ММДС.

19 ліцензіатів використовують технологію типу МІТРС і працюють на підставі 27 ліцензій провайдера програмної послуги.

Регуляторний орган звернувся до суб'єктів господарювання стосовно надання пропозицій із технічної розробки багатоканальних ефірних цифрових телемереж у діапазоні 11,7 – 12,5 МГц.

Після завершення розгляду пропозицій, було видано ліцензії провайдера програмної послуги з використанням системи МІТРС:

- ПП ТРК «Колумбус – Плюс», м. Тернопіль;
- ТОВ «Телеінформ – Крим», м. Сімферополь, Автономна Республіка Крим.

15 ліцензіатів провадять діяльність провайдера програмної послуги з використанням системи «Телесело». За звітний період за власним бажанням суб'єктів господарювання було анульовано 2 ліцензії та розглянуто 2 заяви щодо переоформлення таких ліцензій:

- ТРК «ТБК» у формі ПП, м. Охтирка Сумської обл.;
- ТОВ ТРО «ПОРТ», м. Попасна Луганської обл.

У звітному році загалом анульовано 69 ліцензій провайдерів програмної послуги за власним бажанням ліцензіатів.

У 2012 році продовжували розвиватися нові технології, які використовують суб'єкти господарювання для надання послуги абонентам щодо перегляду телерадіопрограм.

Національна рада вживає відповідних заходів, аби діяльність провайдерів програмної послуги, які використовують передові технології, відбувалася в правовому полі.

3.2. Державна реєстрація суб'єктів інформаційної діяльності України в 2012 році

Згідно з вимогами статті 38 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» Національна рада веде Державний реєстр телерадіоорганізацій України, до якого вносяться дані про телерадіоорганізації, що отримали ліцензії на мовлення або зареєструвалися як суб'єкти інформаційної діяльності.

Відомості в Державному реєстрі постійно корегуються шляхом внесення або вилучення з нього телерадіоорганізацій, також враховуються зміни щодо видів діяльності, територіальної категорії мовлення, ліцензійних умов тощо.

Станом на 31.12.2012 до Державного реєстру внесено дані про 1693 телерадіоорганізації та суб'єктів інформаційної діяльності (*графічний додаток 6*), а саме:

- 1622 телерадіомовні організації та провайдери програмної послуги;
- 71 суб'єкт інформаційної діяльності.

Із 1622 ліцензіатів за формою власності 37 – державних, 352 – комунальної власності, 1233 – інших форм власності (*графічний додаток 7*).

За звітний рік до Державного реєстру телерадіоорганізацій України внесено 73 нових телерадіоорганізації та вилучено 93. Ухвалено 9 рішень про державну реєстрацію суб'єктів інформаційної діяльності.

3.3. Обсяги ліцензійного збору в 2012 році

Ліцензійний збір у 2012 році нараховувався відповідно до Методики розрахунків розмірів ліцензійного збору за видачу або продовження строку дії ліцензії на мовлення, ліцензії провайдера програмної послуги, визначення розміру плати за переоформлення ліцензії та видачу дубліката ліцензії на мовлення, ліцензії провайдера програмної послуги, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 13.04.2011 р. № 412.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2012 рік» доведено планові показники за видачу, продовження, переоформлення ліцензії на мовлення та провайдера програмної послуги у сумі 23 439 тис. грн.

На підставі ухвалених Національною радою 1142 рішень щодо ліцензування у 2012 році було нараховано та фактично сплачено ліцензійний збір за видачу, продовження та переоформлення ліцензій на мовлення та провайдера програмної послуги на загальну суму 23 468,9 тис. грн (*графічний додаток 8*).

- 803,0 тис. грн. ліцензійного збору, нарахованого у 2011 році;
- 22 665,9 тис. грн. ліцензійного збору, нарахованого у 2012 році.

Динаміка надходження коштів до Державного бюджету за видачу, продовження та переоформлення ліцензій на телерадіомовлення протягом 2008 – 2012 років

Рік	Надходження коштів до Державного бюджету (тис. грн)
2008	42 592,0
2009	63 359,7
2010	13 151,3
2011	63 341,7
2012	23 468,9
Разом	20 5913,6

Упродовж року було видано 22 ліцензії на мовлення в багатоканальних цифрових телемережах МХ-5. Обсяг надходжень від сплати ліцензійного збору за видачу ліцензій на цифрове мовлення становить 873 680 грн.

Питому вагу надходжень у 2012 році складає ліцензійний збір на цифрове мовлення, продовження на ефірне мовлення від великих телерадіокомпаній, зокрема:

- АТ «Телерадіокомпанія Люкс», м. Київ – на суму 965 410 грн;
- ТОВ ТРК «Клас», м. Київ – на суму 1 728 014 грн;
- ПАТ «Наше радіо», м. Київ – на суму 3 320 290 грн.

Різниця в надходженнях коштів у 2011-му і 2012 роках зумовлена насамперед початком розбудови 2011 року цифрового телебачення та отримання загальнонаціональними телеканалами та регіональними телекомпаніями ліцензій на надання послуг з використанням багатоканальних цифрових телемереж МХ-1, МХ-2, МХ-3, МХ-5.

Крім цього, продовження та переоформлення ліцензій на ефірне мовлення загальнонаціональними телерадіокомпаніями такими як ПрАТ «Телекомпанія «ТЕТ», ТОВ «Новий канал», ТОВ «Міжнародна комерційна телерадіокомпанія» (ICTV), ПП у формі ТОВ «ТРК «НБМ» теж уплинуло на надходження коштів від сплати ліцензійного збору.

Структура ліцензійного збору за 2011-2012 рр.

	Спосіб розповсюдження телерадіопрограм чи передач	Показники за 2011 рік		Показники за 2012 рік	
		Кількість оформлених рахунків	Сума надходжень (тис. грн)	Кількість оформлених рахунків	Сума надходжень (тис. грн)
1	Ефірне мовлення	616	27583,6	393	12 856,9
2	Проводове мовлення	29	42,7	74	103,4
3	Кабельне мовлення	79	525,5	75	1146,7
4	Провайдер програмної послуги	311	8390,8	341	6480,9
5	Супутникове мовлення	93	2710,8	74	1157,5
6	Цифрове мовлення	379	24079,7	134	1719,1
7	Видача дублікатів ліцензій за всіма видами розповсюдження телерадіопрограм	9	8,6	4	4,4
8	Переоформлення ліцензій за всіма видами розповсюдження телерадіопрограм	747	5288,5	758	2753,3
	Всього за рік	1516	63341,7	1095	23 468,9

4. ЗДІЙСНЕННЯ НАГЛЯДОВИХ ТА РЕГУЛЯТОРНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ

4.1. Організація моніторингу телерадіоорганізацій

Відповідно до статті 13 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» регуляторний орган здійснює офіційний моніторинг телерадіопрограм. Це – комплекс наглядових заходів, спрямованих на фіксацію та аналіз мовлення або програмної послуги, який здійснюється за допомогою запису, перегляду (прослуховування) теле- (радіо-) програм, що розповсюджуються ліцензіатом Національної ради.

Метою моніторингу є одержання об'єктивної інформації для оцінки дотримання телерадіоорганізаціями ліцензійних умов та чинного законодавства України, міжнародних норм у сфері телебачення і радіомовлення.

Офіційний моніторинг телерадіопрограм проводиться на постійній основі контрольно-аналітичним управлінням, представниками Національної ради в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, працівниками секретаріатів представників Національної ради.

Технічні можливості моніторингового центру дають змогу здійснювати постійний цілодобовий запис ефіру 14 ефірних загальнонаціональних телеканалів і 3 ефірних регіональних телеканалів, 11 загальнонаціональних і 19 регіональних та місцевих радіоканалів. В обласних центрах встановлено 15 моніторингових комплексів, які забезпечують здійснення запису регіональних електронних засобів масової інформації.

Моніторинг провайдерів програмної послуги та у багатоканальних мережах здійснюється через встановлення переліку програм, що надаються у складі програмної послуги, їх черговості, порядку формування пакетів програмної послуги та порядку розповсюдження, визначеного ліцензією Національної ради.

Для технічного забезпечення моніторингу створено:

- моніторинговий центр Національної ради, який оснащений технічними засобами і програмним забезпеченням для прийому, запису та зберігання телерадіопрограм різних технологічних форм розповсюдження (ефірне, супутникове, кабельне, багатоканальне);
- регіональні моніторингові центри (стаціонарні й мобільні), які забезпечують проведення моніторингів представниками Національної ради.

Інформація, одержана під час моніторингу в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, використовується для:

- повідомлення ліцензіатів про порушення ними законодавства та/або ліцензійних умов і умов ліцензій;
- підготовки аналітичних та інформаційних матеріалів про стан телерадіомовлення в Україні й підготовки рішень Національної ради;

- інформування Національної ради про факти порушень законодавства у галузі телерадіомовлення;
- під час проведення перевірок ліцензіатів Національної ради.

Упродовж звітнього періоду представниками Національної ради в областях та працівниками відповідних секретаріатів було здійснено 3772 тематичних моніторинги, з них щодо:

- дотримання умов ліцензії щодо частки національного аудіовізуального продукту – 725;
- дотримання місцевими телерадіоорганізаціями норм Закону України «Про захист суспільної моралі» й рішень Національної ради щодо використання позначок класифікації відеопродукції, яка поширюється в ефірі телерадіокомпаній – 1204;
- обсягів дитячого мовлення в ефірі місцевих телерадіоорганізацій – 566;
- дотримання рекламного законодавства – 713;
- дотримання провайдерами програмної послуги вимог законодавства і рішень Національної ради щодо адаптації іноземних програм – 564.

На разі в Україні відповідно до Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору та міжнародних зобов'язань триває перехід від аналогового до цифрового телебачення, тому моніторинговий центр Національної ради потребує дооснащення технічними засобами для запису ефіру цифрових телеканалів у стандарті DVB-T2.

4.2. Організація проведення перевірок телерадіоорганізацій

На виконання визначених законодавством наглядових повноважень упродовж 2012 року Національна рада здійснювала планові та позапланові перевірки телерадіоорганізацій і провайдерів програмної послуги щодо дотримання ними умов ліцензій та вимог чинного законодавства у сфері телерадіомовлення.

Загалом було проведено 389 перевірок діяльності суб'єктів телерадіоінформаційного простору (*графічні додатки 9-12*).

З них планових перевірок – 301, зокрема:

- 125 перевірок ліцензіатів, у яких минув рік від дня видачі ліцензії;
- 176 перевірок ліцензіатів, термін дії ліцензії яких закінчувався (не пізніше ніж за 210 днів до завершення терміну дії ліцензії).

На підставі пункту 2.3. Інструкції Національної ради про порядок здійснення перевірок телерадіоорганізацій та провайдерів програмної послуги за звітний період було проведено 88 позапланових перевірок, у тому числі:

- 21 – за поданням ліцензіатом письмової заяви до Національної ради про проведення позапланової перевірки з метою скасування санкції «оголошення попередження», застосованої регуляторним органом до ліцензіата;

- 62 – на виконання наглядових повноважень, передбачених статтею 13 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», у зв'язку з порушенням ліцензіатом вимог законодавства та/або умов ліцензії;
- 5 – за заявою фізичних і юридичних осіб про порушення ліцензіатом вимог законодавства та/або умов ліцензії.

Порівняльна таблиця перевірок, проведених у 2008–2012 роках

Звітний рік	Загальна кількість перевірок	Планові перевірки	Позапланові перевірки
2008	398	205	193
2009	452	231	221
2010	406	299	107
2011	394	210	184
2012	389	301	88

Зменшення кількості позапланових перевірок вказує на позитивну динаміку в роботі телерадіоорганізацій і провайдерів програмної послуги, що свідчить про прагнення компаній працювати у правовому полі.

4.3. Стан дотримання телерадіоорганізаціями і провайдерами програмної послуги ліцензійних умов та умов ліцензій

Під час перевірок, проведених у звітному періоді, в діяльності низки ліцензіатів зафіксовано порушення вимог чинного законодавства й умов ліцензій.

За результатами перевірок санкції було застосовано до 78 ліцензіатів, з них 77 ліцензіатам було оголошено попередження, стосовно одного – подано до суду позов про анулювання ліцензії (ПП «Радіоорганізація «Львівська жінка», м. Львів). (Графічний додаток 13).

Порівняльна таблиця санкцій, застосованих у 2008–2012 роках

Рік	Загальна кількість перевірок	Санкції			Загальна кількість санкцій	Частка санкцій від загальної кількості перевірок
		Оголошення попередження	Звернення до суду про анулювання ліцензії	Штраф		
2008	398	118	5	0	123	30,9 %
2009	450	110	7	3	120	26,7 %
2010	406	56	7	1	64	15,8 %
2011	394	110	6	-	116	29,4 %
2012	389	77	1	-	78	20 %

Крім того, за результатами перевірок відповідно до статті 37 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» анульовано ліцензії двох компаній (ПП «ТРК Південна хвиля», м. Ізмаїл – через нездійснення передбаченого ліцензією мовлення упродовж року від дня видачі ліцензії; ДП «ТРК «Пріор», м. Хмельницький – на підставі рішення про скасування державної реєстрації ліцензіата).

У звітному році кількість істотних порушень умов ліцензії або чинного законодавства, зафіксованих під час перевірок, зменшилася. А отже, було ухвалено менше рішень, якими до ліцензіатів застосовано санкцію «оголошення попередження» (*графічний додаток 13*).

За результатами перевірок, проведених 2012 року, до 36 провайдерів програмної послуги Національна рада застосувала санкцію «оголошення попередження», а також вказала на необхідність приведення своєї діяльності у відповідність до чинного законодавства.

У діяльності провайдерів програмної послуги виявлено такі типові порушення ліцензійних умов і умов ліцензій та вимог чинного законодавства:

- недотримання умов ліцензій у частині «загальна концепція добору програм для ретрансляції»;
- ретрансляція іноземних програм, зміст яких не адаптовано до вимог законодавства України;
- відсутність діяльності провайдера;
- незабезпечення можливості отримання абонентами програм універсальної програмної послуги в повному обсязі;
- відсутність угод на право розповсюдження програм.

Вітчизняне законодавство зобов'язує суб'єктів господарювання, які перебувають під юрисдикцією України, адаптувати зміст програм, призначених для ретрансляції, до вимог чинного законодавства (частина перша і друга статті 42 Закону України «Про телебачення і радіомовлення»).

Перелік іноземних програм, зміст яких відповідає вимогам Європейської конвенції про транскордонне телебачення і ретрансляція яких на території України не обмежується, поповнився 11 телепрограмами. У цілому на кінець минулого року він налічував 166 програм, переважно пізнавального, дитячого та розважального формату.

За недотримання зазначеної норми законодавства до 14 провайдерів програмної послуги було застосовано санкцію «оголошення попередження» і вказано на необхідність приведення своєї діяльності у відповідність до чинного законодавства та рішень Національної ради щодо ретрансляції іноземних програм у кабельних мережах.

Крім того, впродовж звітнього року двічі оголошено попередження таким ліцензіатам:

- ТОВ «ТРК «СМАРТ», м. Вінниця, у зв'язку з порушенням умов ліцензії НР № 0226-п від 04.12.2002 в частині загальної концепції програм для ретрансляції та вимог частини другої статті 42 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», а також у зв'язку з неведенням діяльності

провайдера програмної послуги відповідно до ліцензії НР № 1016-п від 23.07.2003;

- ТОВ «ТРК Карпати Медіа», м. Надвірна Івано-Франківської обл., у зв'язку з порушенням умов ліцензії в частині загальної концепції програм для ретрансляції.

За звітний період Національна рада ухвалила рішення про застосування санкції «оголошення попередження» до 41 телерадіоорганізації з вимогою привести свою діяльність у відповідність до умов чинних ліцензії та законодавства.

Типовими порушеннями у діяльності телерадіоорганізацій були:

- порушення умов ліцензії в частині «програмна концепція мовлення»;
- недотримання норм рекламного законодавства;
- відсутність або невчасне надання Національній раді редакційних статутів;
- недостатній обсяг національного аудіовізуального продукту;
- невиконання рішення Національної ради від 08.02.2012 № 117 «Про затвердження Системи візуальних позначок класифікації кіновідеопродукції залежно від аудиторії, на яку вона розрахована»;
- нездійснення мовлення, передбаченого ліцензією.

Крім того, одній телерадіокомпанії (ТОВ «Радіостудія Роксолана», м. Рогатин Івано-Франківської обл.) було оголошено попередження у зв'язку з відмовою у проведенні перевірки діяльності уповноваженими особами Національної ради.

Упродовж року здійснювався нагляд за дотриманням ліцензіатами Правил ведення мовлення на теле- і радіоканалах у дні трауру (скорботи, жалоби) та дні пам'яті, затверджених рішенням Національної ради від 08.02.2012 № 116.

За результатами моніторингів було встановлено, що в цілому телерадіоорганізації дотримуються Правил ведення мовлення на теле- і радіоканалах у дні трауру (скорботи, жалоби) та дні пам'яті:

- до сітки мовлення загальнонаціональних телеканалів було внесено відповідні зміни, трансляція розважальних фільмів і передач у ці дні не відбувалася, анонси з елементами шоу, розваг не зафіксовані, в ефірі поширювалася інформація про день пам'яті (жалоби) в повідомленнях інформаційних передач та в рухомому рядку упродовж доби;
- міжпрограмне оформлення ефірного часу загальнонаціональних радіоорганізацій відбувалося з використанням заставок мінорного звучання, відповідним підбором музичних творів, у ці дні були скасовані розважальні та інтерактивні передачі, протягом доби поширювалася інформація про день пам'яті (жалоби).

4.4. Наглядові функції Національної ради у сфері захисту суспільної моралі. Дотримання телерадіоорганізаціями ліцензійних умов щодо обсягів дитячого мовлення

На виконання вимог статті 13 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» та статті 62 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» регуляторний орган здійснює нагляд за дотриманням вітчизняними телерадіоорганізаціями законодавства у сфері захисту суспільної моралі.

Також профільним законом у сфері телерадіомовлення передбачено забезпечення прав дітей і юнацтва на захист від впливу шкідливої інформації, яка поширюється в телерадіоефірі, та нагляд за дотриманням телерадіоорганізаціями ліцензійних умов щодо обсягів дитячого мовлення.

Відповідно до Плану основних заходів Національної ради на 2012 рік, у звітному періоді здійснювалися моніторинги загальнонаціональних телекомпаній стосовно дотримання ними чинного законодавства у сфері захисту суспільної моралі й щодо трансляції передач, розрахованих на дитячу аудиторію.

За результатами моніторингів окремим телерадіоорганізаціям, у діяльності яких було виявлено ознаки порушення чинного законодавства в частині демонстрування фільмопоказу, було надіслано приписи з вимогою виконувати відповідні рішення Національної ради.

Моніторинги передач, розрахованих на дитячу аудиторію, а також аналіз стану виконання телерадіоорганізаціями програмних концепцій у частині наявності в ефірі дитячих передач та відповідності їх фактичного обсягу ліцензійним показникам виявили такі тенденції:

- дитячі програми зазначено в ліцензіях десяти із чотирнадцяти загальнонаціональних телемовників. Фактично транслюють такі програми 12 компаній;
- кількість вітчизняних телеканалів, розрахованих на дитячу аудиторію, зросла до 6;
- загальна частка дитячого мовлення на загальнонаціональних телеканалах становить 5,7% щотижневого обсягу мовлення;
- кількість іноземних телепрограм, розрахованих на дитячу аудиторію, збільшилась до 20;
- 5 загальнонаціональних радіокомпаній, які мають ліцензійні зобов'язання щодо трансляції дитячих передач, виконують їх у повному обсязі, при цьому спостерігається позитивна тенденція щодо збільшення обсягів радіопрограм для дітей.

Тематичні моніторинги дотримання регіональними та місцевими телерадіоорганізаціями умов ліцензій щодо частки дитячих передач свідчать, що програми для дітей в ефірі місцевих компаній становлять від 1,7 до 10 відсотків загального обсягу мовлення.

З метою сприяння розвитку дитячого мовлення Національна рада рішенням від 6 березня 2012 року № 348 ухвалила такі рекомендації:

- розповсюджувати програми (передачі), розраховані на дитячу аудиторію, у добовому відрізку з 06 до 22 години, за винятком телерадіоорганізацій, що мають формат дитячого каналу;
- утриматися від трансляції програм (передач), спрямованих на дитячу аудиторію, перед або/та після програм (передач), які можуть містити сцени з елементами насильства і жорстокості;
- аудіовізуальні твори, спрямовані на дитячу аудиторію, розповсюджувати з дотриманням вимог Закону України «Про авторське право та суміжні права».

Як засвідчили результати моніторингу ефіру загальнонаціональних телеканалів, дитячі програми (передачі) транслювалися з урахуванням цих рекомендацій.

Телекомпанії перенесли трансляцію дитячих програм на більш сприятливий для дитячої аудиторії час.

У нічному ефірі (з 23:00 до 05:00) трансляції дитячих передач зафіксовано не було.

4.5. Дотримання телерадіоорганізаціями вимог законодавства щодо частки вітчизняного продукту в програмах (передачах)

З метою захисту інтересів держави та вітчизняного телерадіовиробництва відповідно до вимог частини 1 статті 9 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» в загальному обсязі мовлення кожної телерадіоорганізації не менше як 50% має становити національний аудіовізуальний продукт або музичні твори українських авторів чи виконавців.

Тенденцій щодо зменшення або збільшення обсягів телепрограм і передач вітчизняного та власного виробництва в ефірі загальнонаціональних телекомпаній упродовж останніх чотирьох років не зафіксовано, оскільки цей показник залишається на рівні ~ 62–65% і ~ 45–50% відповідно.

За результатами тематичного моніторингу щодо частки програм (передач) вітчизняного та власного виробництва, здійсненого у березні 2012 року, зафіксовано незначні відхилення від ліцензійних умов в ефірі лише трьох загальнонаціональних телеканалів (2011 року таких компаній було 7). Врахувавши зауваження регуляторного органу, телекомпанії оперативно усунули зазначені порушення законодавства та умов ліцензії.

Тематичні моніторинги стосовно дотримання місцевими та регіональними телерадіоорганізаціями умов ліцензій щодо частки національного аудіовізуального продукту свідчать про те, що ознаки порушення було зафіксовано в діяльності 11% компаній. Більшість із них привела свою діяльність у відповідність до вимог законодавства на підставі приписів, щодо трьох телерадіоорганізацій було ініційовано проведення позапланових перевірок. Середньозважений показник частки національного аудіовізуального продукту в ефірі місцевих телекомпаній становить 86%, радіокомпаній – 85%.

Упродовж останніх трьох років спостерігається тенденція щодо зменшення кількості телерадіоорганізацій, до яких Національна рада застосувала санкцію «оголошення попередження» за порушення законодавства щодо частки національного аудіовізуального продукту в загальному обсязі мовлення. У 2008 році таких телерадіоорганізацій було шість, у 2009 році – три, у 2010, 2011, 2012 роках – по одній.

4.6. Дотримання телерадіоорганізаціями вимог законодавства про рекламу і спонсорство

Відповідно до вимог статті 13 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» регуляторний орган здійснює нагляд за дотриманням ліцензіатами вимог чинного законодавства щодо реклами та спонсорства у сфері телерадіомовлення.

2012 року проведено два тематичних моніторинги загальнонаціональних телерадіоорганізацій стосовно дотримання вимог рекламного законодавства України. Проаналізовано показники параметрів рекламної квоти, мови реклами, спонсорської інформації, телеторгівлі, порядку переривання фільмів і передач на рекламу тощо, ідентифікації реклами, трансляції прихованої та недобросовісної реклами, порядку трансляції реклами лікарських засобів.

За результатами моніторингу в ефірі трьох загальнонаціональних телекомпаній і двох радіокомпаній зафіксовано незначне перевищення рекламної квоти на годину мовлення, що є ознакою порушення вимог частини 2 статті 13 Закону України «Про рекламу», згідно з якою частка реклами протягом кожної астрономічної години фактичного мовлення не повинна перевищувати 20% (12 хвилин на годину).

В ефірі трьох телекомпаній у квітні 2012 року виявлено ознаки порушення вимог частини 5 статті 13 Закону України «Про рекламу» стосовно переривання фільмів. Проте під час здійснення моніторингу в грудні 2012 року фактів порушення порядку переривання фільмів і передач на рекламу та інший редакційний матеріал не виявлено.

Зафіксовано позитивну тенденцію стосовно зменшення кількості фактів ознак порушення вимог частини 4 статті 21 Закону України «Про рекламу» щодо заборони трансляції реклами медичних препаратів і методів лікування без такого тексту попередження: «Самолікування може бути шкідливим для вашого здоров'я», оскільки на початку року було зафіксовано 11 випадків ознак порушень, а наприкінці року – лише 2 випадки.

На звернення Міністерства охорони здоров'я України було вжито заходів щодо нагляду за рекламою харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів і дієтичних добавок. За результатами відповідного моніторингу було зафіксовано трансляцію реклами спеціальних харчових добавок в ефірі 8 загальнонаціональних телерадіоорганізацій без погодження її текстів із центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я, що є обов'язковою умовою.

На підставі частини 1 статті 26 Закону України «Про рекламу» та статті 70 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» до телерадіоорганізацій, в ефірі яких було зафіксовано ознаки порушення рекламного законодавства, було надіслано запити з вимогою надати Національній раді пояснення щодо встановлених фактів і приведення діяльності компанії у відповідність до вимог чинного законодавства.

Тематичні моніторинги дотримання рекламного законодавства, проведені представниками Національної ради в регіонах, виявили ознаки порушень в ефірі 63 телерадіокомпаній. Керівникам цих компаній було надіслано приписи з вимогою привести свою діяльність у відповідність до вимог законодавства.

За порушення рекламного законодавства у звітному періоді Національна рада оголосила попередження 5 телерадіокомпаніям:

- ПП «Радіостудія Валентина», м. Горлівка Донецької обл.;
- ТОВ Незалежна ТРК «ІРТА», м. Луганськ;
- Командитне товариство «Первомайський центр телевізійного мовлення «Телеком-1», м. Первомайськ Миколаївської обл.;
- ТОВ «ТРК «ЛІГА», м. Чернігів;
- ДП «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом», м. Київ.

4.7. Дотримання телерадіоорганізаціями визначеного законодавством порядку мовлення у період виборів

На виконання вимог Законів України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» та «Про телебачення і радіомовлення» конституційний орган здійснює нагляд за дотриманням ліцензіатами визначеного законодавством порядку мовлення під час проведення виборчих кампаній та референдумів, а також забезпечує виконання вимог законодавства про вибори телерадіоорганізаціями і провайдерами програмної послуги.

Враховуючи рекомендації Верховної Ради України, на період виборчої кампанії народних депутатів України 2012 року, Національна рада своїм рішенням припинила проведення перевірок своїх ліцензіатів. Водночас тривав моніторинг порядку мовлення вітчизняних телерадіоорганізацій.

За результатами моніторингів, здійснених у період із 30 серпня по 26 жовтня, було зафіксовано 189 фактів, які мають ознаки порушення телерадіоорганізаціями України порядку мовлення, визначеного виборчим законодавством.

Найбільш типовими ознаками порушення в діяльності ліцензіатів були:

- недотримання порядку оприлюднення даних опитування громадської думки;
- відсутність ідентифікації передвиборної агітації та політичної реклами;
- включення агітаційних матеріалів до інформаційних програм (випусків новин);
- участь представників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в агітації.

Істотних і системних порушень виборчого законодавства, які б могли вплинути на результати виборів в Україні, не зафіксовано.

Мовлення з ознаками порушення виборчого законодавства було виявлено в діяльності 44 ліцензіатів у 13 регіонах України: м. Києві, Луганській, Волинській, Запорізькій, Херсонській, Івано-Франківській, Рівненській, Чернігівській, Львівській, Хмельницькій, Миколаївській, Вінницькій областях та Автономній Республіці Крим. За результатами моніторингів мовлення було призначено позапланові перевірки діяльності цих телерадіоорганізацій.

Протягом виборчої кампанії Національною радою було розглянуто 37 скарг від кандидатів у народні депутати та їх довірених осіб, державних органів та інших установ, громадян щодо діяльності телерадіокомпаній. Здебільшого вони стосувалися інформації, яка розповсюджувалася каналами телебачення і радіомовлення під виглядом політичної агітації та реклами, або мала агітаційне забарвлення в інформаційно-аналітичних передачах.

На виконання вимог частини 7 статті 11 і статті 13 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» регуляторний орган здійснював нагляд за дотриманням ліцензіатами визначеного законодавством порядку мовлення, проте жодним чином не втручався у процес ведення передвиборної агітації.

Аналіз діяльності телерадіоорганізацій у цей період засвідчив, що порівняно з попередніми виборчими кампаніями кількість порушень виборчого законодавства зменшилася. Проведення Національною радою роз'яснювальних заходів щодо процедур виконання телерадіоорганізаціями вимог законодавства та недопущення порушень під час виборчої кампанії зумовили позитивні зміни.

4.8. Наглядові функції Національної ради у сфері кінематографії

Нагляд за дотриманням вітчизняними телерадіоорганізаціями законодавства у сфері кінематографії також належить до повноважень конституційного органу (стаття 13 Закон України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення»).

Контрольні функції Національної ради поширюються на дотримання телерадіоорганізаціями умов державних прокатних посвідчень при демонструванні фільмів. Під час проведення перевірок обов'язково перевіряється наявність прокатних посвідчень і відповідність часу демонстрування фільмів зазначеній віковій глядацькій аудиторії.

З 2003 року Національною радою запроваджено систему візуальних позначок відеопродукції залежно від аудиторії, на яку вона розрахована. Індекс глядацької аудиторії, визначений прокатним посвідченням за цією системою, відповідає певній позначці класифікації, що має транслюватися на екрані під час демонстрації фільмів.

Відповідно до планів основних заходів Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення у 2012 році було здійснено 2 тижневі моніторинги загальнонаціональних телекомпаній щодо дотримання чинного

законодавства у сфері кінематографії. Під час моніторингу були зафіксовані такі основні тенденції:

- анонсування чи реклама фільмів, що мають обмеження глядацької аудиторії, у час, який не передбачено умовами прокатного посвідчення на ці фільми;
- трансляція фільмів без візуальних позначок з індексом кіновідеопродукції залежно від аудиторії, на яку вона розрахована;
- трансляція фільмів без прокатного посвідчення;
- трансляція фільмів у час, який не передбачено прокатним посвідченням.

Національна рада звернулася до телекомпаній, в ефірі яких зафіксовані ознаки порушення чинного законодавства у сфері кінематографії, з вимогою надалі не допускати порушень і виконувати регуляторні акти Національної ради.

З метою подальшого запобігання порушенням у сфері кінематографії Національною радою в лютому 2012 року було ухвалено рішення «Про затвердження Системи візуальних позначок з індексом кіновідеопродукції залежно від аудиторії, на яку вона розрахована», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 24 лютого 2012 року за № 307/20620 як регуляторний акт.

5. ДОТРИМАННЯ ВИМОГ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ЗАСНОВНИКІВ (ВЛАСНИКІВ) ТЕЛЕРАДІООРГАНІЗАЦІЙ ТА ЇХ УСТАНОВЧИХ ДОКУМЕНТІВ. КОНКУРЕНЦІЯ І РІВЕНЬ МОНОПОЛІЗАЦІЇ РИНКУ

Національна рада при опрацюванні документів стежить, щоб серед заявників – суб'єктів господарювання, які мають право на заснування телерадіоорганізацій, були лише юридичні особи України та українські громадяни, не обмежені у цивільній дієздатності.

Вимоги щодо заснування телерадіоорганізацій законодавчо визначені у статті 12 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Законом передбачено, що не всі суб'єкти господарювання можуть бути засновниками телерадіоорганізацій. Зокрема, засновувати телерадіоорганізації заборонено:

- органам державної влади та органам місцевого самоврядування, якщо рішення про їх створення або положення про них не передбачає повноважень засновувати телерадіоорганізації;
- юридичним особам, статутні документи яких не передбачають можливість створення телерадіоорганізацій;
- іноземним юридичним і фізичним особам та особам без громадянства;
- політичним партіям, профспілкам, релігійним організаціям та юридичним особам, які їх заснували;
- громадянам, які за вироком суду відбувають покарання у місцях позбавлення волі або визнані недієздатними.

Також законодавство звужує можливість створення телерадіоорганізацій суб'єктами, які можуть використовувати діяльність електронних засобів масової інформації з метою пропаганди та негативного впливу недостовірної інформації на глядачів.

Дотримання положень щодо заборони заснування в Україні телерадіоорганізацій органами державної влади та органами місцевого самоврядування постійно відстежується регуляторним органом під час подання документів на ліцензування.

Як і в попередні роки, питання обмеження участі іноземних юридичних і фізичних осіб та осіб без громадянства у заснуванні телерадіоорганізацій залишається законодавчо неврегульованим. Ця норма закону може трактуватися по-різному: або як фактичний дозвіл на заснування електронних засобів масової інформації нерезидентами через створення української юридичної особи, або ж як цілковита, законодавчо закріплена заборона. Якщо іноземна юридична особа або іноземець купують частку у створеній компанії, то формально вони не є засновниками, але придбавши її, стають власниками, а отже, й повноцінними учасниками, що дає їм змогу в подальшому контролювати діяльність телерадіокомпанії.

Упродовж 2012 року Національною радою не виявлено порушень вимог чинного законодавства щодо участі іноземних фізичних та юридичних осіб у заснуванні телерадіоорганізацій.

Згідно з відомостями Державного реєстру телерадіоорганізацій України, що ведеться Національною радою, іноземні особи мають свої частки в статутному капіталі 24 телерадіоорганізацій (таблиця 5).

У 2012 році Міністерством юстиції України розроблено проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення прозорості відносин власності стосовно засобів масової інформації», яким пропонується внести зміни до Законів України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення» і «Про телебачення і радіомовлення».

Проектом передбачено встановлення заборони на створення та діяльність телерадіоорганізацій, засновниками, співзасновниками, власниками, співвласниками яких є нерезиденти, зареєстровані в офшорних зонах, перелік яких затверджено Кабінетом Міністрів України.

Національна рада внесла свої зауваження і пропозиції до цього законопроекту (рішення від 18.09.2012 № 1528) і передала їх для врахування розробникам. Ухвалення відповідного законопроекту значною мірою покращить регулювання цього сегменту телерадіоінформаційної галузі.

З метою дотримання вимог до установчих і статутних документів телерадіоорганізацій згідно з частиною 4 статті 12 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» суб'єкт господарювання, який має ліцензію на мовлення або претендує на отримання такої ліцензії, зобов'язаний передбачати в своїх установчих та/або статутних документах створення у складі органів його управління спеціального наглядового органу (редакційної ради тощо), одна половина складу якого призначається засновниками або власниками телерадіоорганізації, а друга – обирається творчим колективом.

Упродовж звітнього періоду в Національній раді проводилася роз'яснювальна робота серед існуючих і новостворених телерадіоорганізацій щодо необхідності дотримання зазначеної вимоги законодавства. Під час перевірок компаній працівники національного регулятора обов'язково звертають увагу на дотримання цих норм, у разі їх невиконання вживаються відповідні заходи.

Постійну увагу державний регуляторний орган приділяє питанням, пов'язаним із негативними тенденціями щодо концентрації електронних засобів масової інформації в руках окремих власників та створення фінансово-інформаційних монополій. Для того, щоб унеможливити монопольні утворення на володіння електронними ЗМІ, необхідно мати інформацію про розподіл акцій (прав власності) між засновниками телерадіоорганізації та про розмір частки іноземного капіталу в її статутному фонді. Проте через недостатньо чітке формулювання норм законодавства, які регулюють цю сферу, фактично це зробити неможливо. Закон України «Про режим іноземного інвестування» не дає однозначної відповіді про способи заснування й діяльність в Україні телерадіокомпаній з іноземними інвестиціями.

До повноважень Національної ради входить забезпечення і сприяння конкуренції у діяльності телерадіоорганізацій усіх форм власності, створення умов щодо недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції у телерадіоінформаційному просторі. Інші питання щодо економічної конкуренції у сфері телерадіомовлення регламентує антимонопольне законодавство України.

Також антимонопольні обмеження містяться в інших законодавчих актах. Конституцією України (стаття 42) визначено, що «держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускається зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються законом».

Кожна монополія є потенційною небезпекою для економіки. Зловживання монопольним становищем будь-якого суб'єкта господарювання негативно впливає на розвиток галузі. Відтак, вимогами Закону України «Про телебачення і радіомовлення» (частина 3 статті 8) регламентовано, що «один суб'єкт господарювання може мати лише одну ліцензію на наземне ефірне мовлення у кожному територіальному сегменті телерадіоінформаційного ринку – загальнонаціональному (на всю територію України), регіональному (на окремий регіон, область), місцевому (на окремий населений пункт або групу населених пунктів, що можуть розглядатися як компактне територіальне утворення)».

Жодна фізична або юридична особа не має права контролювати у будь-який спосіб через вплив на формування управлінських та/або наглядових органів телерадіоорганізацій більше 35 відсотків загальних обсягів відповідного територіального телерадіоінформаційного ринку – загальнонаціонального, регіонального або місцевого.

Національна рада у межах своїх повноважень забезпечує виконання чинних законодавчих норм.

6. МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ У 2012 РОЦІ

Відповідно до своїх повноважень, визначених пунктом 9 частини 1 статті 15 Закону України «Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення», регуляторний орган 2012 року продовжував співпрацювати у питаннях телерадіоінформаційної сфери з Радою Європи, Європейською платформою регуляторних органів (The European Platform of Regulatory Authorities – EPRA), Координатором проектів ОБСЄ в Україні та Форумом регуляторних органів з питань телерадіомовлення країн Причорноморського регіону (Black Sea Broadcasting Regulatory Authorities Forum – BRAF).

Співробітництво переважним чином спрямовувалося на вивчення кращих європейських практик регулювання електронних засобів масової інформації, зокрема, нових медіа; досвіду впровадження цифрових технологій; забезпечення захисту дитячої аудиторії від негативної інформації, що може поширюватися в ЗМІ; заходів зі сприяння розвитку дитячого мовлення; можливостей застосування прикладів європейського досвіду в умовах українських реалій.

Довготривалою і плідною є співпраця українського регуляторного органу зі спільним проектом Ради Європи і Європейського Союзу «Сприяння європейським стандартам в українському медійному середовищі» в рамках імплементації Плану дій Ради Європи для України на 2011–2014 роки.

Пріоритетними напрямками діяльності цього проекту є участь Національної ради в опрацюванні проекту нового Закону України «Про телебачення і радіомовлення», а також розробка та впровадження національної системи позначок для захисту дітей від шкідливого впливу медіа.

У рамках діяльності Міжвідомчої робочої групи з розробки та впровадження національної системи позначок для захисту дітей від інформації, що може шкодити їхньому здоров'ю і розвитку, яка підтримується зазначеним проектом, Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України у квітні – серпні 2012 року здійснив наукове соціологічне дослідження уявлень батьків і дітей про ризики перегляду телевізійних програм та фільмів. Результати цього дослідження засвідчили, що 60% українських батьків підтримують створення нової системи телевізійних позначок. Ці напрацювання науковців стали міцним підґрунтям, на якому буде утворюватися робота Міжвідомчої робочої групи зі створення «розумних символів».

У лютому, серпні та грудні 2012 року представники Національної ради брали участь у засіданнях Керівного комітету Спільного проекту Ради Європи і Європейського Союзу «Сприяння європейським стандартам в українському медійному середовищі» з метою обговорення і планування подальших напрямів діяльності проекту, які мають забезпечувати адаптування українських методів регулювання ЗМІ до європейських стандартів.

Також члени Національної ради у вересні 2012 року взяли участь у конференції щодо Плану дій Ради Європи для України на 2011–2014 рр., яка була

організована Міністерством закордонних справ України, і представили результати реалізації завдань, визначених Планом дій.

Делегація Національної ради була долучена до обговорень питань під час другого засідання Керівного комітету Ради Європи з питань засобів масової інформації і нових комунікаційних послуг (CDMSI), що відбувалися у листопаді 2012 року у Страсбурзі (Франція). Основна увага цього авторитетного зібрання зосереджувалася на пошуку шляхів впровадження стандартів Ради Європи у галузі нових медіа та виробленню загальних підходів до регулювання і вивчення потенціалу їх розвитку.

Не менш важливою була 2012 року співпраця Національної ради з відповідними структурами у сфері телерадіомовлення країн Європи у рамках Європейської платформи регуляторних органів (EPRA). Ця незалежна організація у сфері телерадіомовлення, до якої український регулятор входить з 2001 року, об'єднує нині 53 відповідні уповноважені структури країн Європи і спрямовує свої зусилля на забезпечення можливостей для постійного обміну досвідом. Діяльність EPRA підтримують Рада Європи, Європейська Комісія, Європейська аудіовізуальна обсерваторія та Офіс представника ОБСЄ з питань свободи слова.

Чергове, 35-те засідання Європейської платформи регуляторних органів відбулося наприкінці травня у місті Порторожі, Словенія. Українська делегація мала змогу взяти участь в обговоренні актуальних питань, що стосувалися нових медіа та підходів до їх регулювання, підтримки розвитку регіональних та місцевих медіа, регуляторних інновацій, юридичного базису регулювання.

Найважливіше питання, якому експерти та представники регуляторних органів європейської спільноти приділили увагу, стосувалося впливу нових медіа на розвиток громадянського суспільства. Йшлося про вироблення підходів до регулювання новітніх комунікативних систем з огляду на необхідність збереження сучасних демократичних цінностей.

У травні 2012 року представники Національної ради взяли участь у третьому засіданні Форуму регуляторних органів країн Причорноморського регіону (BRAf) та репрезентували досягнення України у впровадженні цифрового мовлення і загальні тенденції розвитку вітчизняної телерадіомовної галузі.

Під час роботи Форуму зазначалося, що важливим для країн Причорноморського регіону є обмін досвідом на кожному з етапів перехідного періоду на цифрове мовлення. Не менш актуальною вбачається також тема впровадження систем захисту дітей від шкідливого контенту на телебаченні. Представники країн Причорноморського регіону наголошували, що для ефективного виконання основних завдань впровадження цифрового мовлення в кожній державі необхідне якісне поєднання регулювання та співрегулювання, взаємодія між державними та недержавними органами, мовниками та індустріальними організаціями.

У підсумку обговорень, зважаючи на помітне випередження України у розбудові цифрового телерадіомовлення та впровадженні нових комунікативних технологій, Національній раді на наступний період запропоновано головувати у BRAf, а чергове засідання провести у Києві 2013 року.

2012 року плідною була співпраця вітчизняного регуляторного органу з Координатором проектів ОБСЄ в Україні щодо розробки та реалізації спільного проекту у сфері аудіовізуальних засобів масової інформації «Сприяння Національній раді України з питань телебачення і радіомовлення у формуванні практичних регуляторних підходів до нових аудіовізуальних медіа».

У рамках цього проекту в листопаді 2012 року організовано проведення навчальних семінарів для фахівців усіх регіонів України. Учасниками було обговорено практики регулювання нових медіа, що існують в європейських країнах, та перспективи використання позитивного досвіду на українських теренах.

Важливим напрямом діяльності Національної ради в галузі міжнародних зв'язків у звітному році була також тісна співпраця з медіа-експертами та аналітиками закордонних місій спостереження за виборами під час виборчої кампанії народних депутатів. Представники міжнародних організацій брали участь у засіданнях робочої групи Національної ради, що забезпечувала здійснення нагляду за дотриманням телерадіоорганізаціями вимог чинного законодавства. Під час цих засідань зарубіжні експерти мали змогу ознайомитися з процедурою розгляду скарг та звернень від учасників виборчого процесу.

Національна рада сприяла роботі місії Бюро демократичних інститутів та прав людини ОБСЄ (БДПІЛ ОБСЄ). 2012 року члени Національної ради тричі зустрічалися з представникам цієї місії. Крім ознайомлення з особливостями виборчого законодавства України та повноваженнями регулятора у цій сфері, представники БДПІЛ ОБСЄ приділяли увагу загальній діяльності Національної ради, зокрема їх цікавила робота моніторингового центру та специфіка здійснення моніторингу телерадіоорганізацій під час виборчої кампанії.

У вересні 2012 року Національна рада вперше мала зустріч з медіа-аналітиками найбільшої місії Канади (Mission Canada), яка упродовж кількох десятиліть веде спостереження за виборами в різних країнах світу. Їх насамперед цікавили особливості медійного середовища в Україні, тенденції розвитку українських телеканалів, зокрема регіональних та місцевих. Також представників канадської місії було ознайомлено з основними етапами переходу на цифрове мовлення і впливом цього процесу на українську телерадіоінформаційну сферу загалом.

Національна рада постійно проводить зустрічі з представниками європейських структур, міжнародних організацій, посольств та зарубіжними журналістами з метою ознайомлення їх зі станом розвитку електронних засобів масової інформації України та їх поступом на шляху до європейських демократичних стандартів.

7. ПИТАННЯ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ КОНСОЛІДАЦІЇ ЗУСИЛЬ ОРГАНІВ ЗАКОНОДАВЧОЇ І ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Національна рада цілеспрямовано й наполегливо виконує основні завдання, покладені на неї як на конституційний регуляторний орган у сфері діяльності електронних засобів масової інформації, зосереджуючись передусім на пріоритетних напрямках діяльності.

Однак ефективність роботи регуляторного органу могла би бути значно вищою та більшою мірою відповідати викликам часу за умови вирішення низки проблем, що перебувають у правових, організаційних та фінансових площинах.

Передбачені Державним бюджетом України кошти не дають можливості регуляторному органу повною мірою виконувати увесь спектр визначених законодавством завдань.

Враховуючи обсяги видатків, виділених на утримання Національної ради у 2012 році, із п'яти бюджетних програм було профінансовано лише одну. Загалом обсяги фінансування Національної ради становили лише 65 відсотків від загальних потреб.

Упродовж року було значно ускладнено виконання основних повноважень Національної ради, зокрема однієї з головних функцій органу – здійснення офіційного моніторингу. Не виділялися кошти на фінансування капітальних видатків, що фактично зупинило роботу з переоснащення і обслуговування моніторингових центрів у Києві та областях.

У зв'язку з переходом України на цифрове телевізійне мовлення і необхідністю Національної ради здійснювати офіційний моніторинг телерадіопрограм постає нагальна потреба в доукомплектуванні технічної бази моніторингового центру, що дасть можливість здійснювати запис, архівацію та аналіз програмного наповнення ефіру телевізійного мовлення у цифровому форматі.

Через застарілу законодавчу базу у сфері телерадіомовлення упродовж багатьох років неврегульованою залишається низка питань, що фактично гальмують розвиток галузі.

Не відповідають сучасним реаліям законодавчі норми, які регулюють питання мовлення та надання програмних послуг із застосуванням новітніх технологій. З метою вирішення цього питання Національна рада у звітному році проводила велику експертну роботу, залучаючи до неї відомих вітчизняних та міжнародних фахівців. Напрацьовано низку пропозицій, які можуть бути враховані під час затвердження нової редакції Закону України «Про телебачення і радіомовлення». Це дозволить запровадити в нашій країні лояльні до індустрії і споживача сучасні форми медіа.

Дотепер не створено концепції впровадження в Україні цифрового радіо та модернізації загальнонаціональних мереж, що перебувають у

підпорядкуванні Національної радіокомпанії України. У звітному році Національна рада приділяла велику увагу вивченню цього питання з використанням досвіду європейських країн та підтримала ініціативу Державного комітету телебачення і радіомовлення України і Національної радіокомпанії України щодо здійснення подальших кроків для вирішення означених питань. Розробка та впровадження відповідних проектів насамперед сприятиме вирішенню стратегічних проблем національних радіомовних мереж.

Неефективним залишається чинний механізм застосування санкції стягнення штрафів із телерадіоорганізацій і провайдерів програмної послуги, які у своїй діяльності допускають порушення чинного законодавства та умов ліцензій. Національна рада з урахуванням пропозицій громадських організацій та галузевих об'єднань, які діють у сфері ЗМІ, підготувала пропозиції щодо визначення розмірів штрафів та подала відповідний документ Кабінетові Міністрів України. Після його погодження регуляторний орган зможе застосовувати цю санкцію до ліцензіатів, що певною мірою запобігатиме порушенням у сфері телерадіомовлення та сприятиме поповненню Державного бюджету України.

Неврегульованими залишаються питання щодо розмежування понять «власник», «засновник», «учасник» та стосовно участі іноземних юридичних і фізичних осіб у статутному капіталі телерадіоорганізацій. Так, частина 3 статті 12 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» є відсильною нормою, яка не розкриває у всьому обсязі питання участі іноземних фізичних і юридичних осіб у статутних капіталах телерадіоорганізацій, що призводить до появи компаній з іноземним капіталом, розмір якого не обмежується.

Потребує вирішення проблема діяльності супутникових платформ за технологією DTH:

- діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання з неконтрольованої реалізації (продажу) карток доступу та закордонного приймального супутникового обладнання (тюнерів), несертифікованого в Україні, яке відкриває несанкціонований перегляд значної кількості програм зарубіжних супутникових DTH-платформ;
- приймальне обладнання та картки доступу до телепрограм призначені для використання на територіях країн походження супутникових платформ і не призначені для реалізації у законний спосіб на території України.

Неоднозначна ситуація склалася в телерадіокомпаніях, які отримали ліцензії на кабельне мовлення на території міст у межах розташування багатоканальних телемереж інших операторів телекомунікацій. Врегулювання потребує питання приведення умов чинних ліцензій на кабельне мовлення у відповідність до ліцензій провайдерів програмної послуги в частині кількості домогосподарств, території, місцезнаходження головних станцій, каналу ретрансляції.

Зважаючи на те, що нині фактично сформовано вітчизняний телерадіоринок, невирішення питання зі створення системи Суспільного мовлення погіршує імідж нашої держави, яка стала на шлях демократичних перетворень. Ухвалення Верховною Радою України відповідного нормативного

акта позитивно позначиться на телерадіоінформаційній сфері та забезпечить українським громадянам не лише доступ до соціально-важливої інформації, а й сприятиме розбудові громадянського суспільства.

Неузгодженість нового виборчого законодавства із законами у сфері телебачення і радіомовлення не дає можливості регуляторному органу брати більш активну участь у контролі за діяльністю телерадіоорганізацій під час виборчих кампаній. Правова колізія може бути вирішена за умови внесення відповідних змін до чинних законодавчих актів.

Національна рада упродовж року брала активну участь у робочій групі з підготовки проекту нової редакції Закону України «Про телебачення і радіомовлення». Врахування у новому профільному законі пропозицій конституційного органу, які подавалися робочій групі, сприятиме формуванню цивілізованих підходів до створення належних умов діяльності засобів масової інформації та їх регулювання.

Вирішення проблемних питань, що стосуються не лише телерадіоінформаційної галузі, а й захисту національних інтересів країни, можливе за консолідації зусиль відповідних державних органів та підтримки Глави держави і Верховної Ради України.

8. ВИСНОВКИ

Підсумовуючи викладене вище, необхідно відзначити, що Національна рада упродовж звітного року наполегливо виконувала першочергові та перспективні завдання із розбудови вітчизняної медійної галузі відповідно до Плану розвитку національного телерадіоінформаційного простору.

З огляду на бурхливий розвиток інформаційних технологій, стрімку появу нових електронних медіа, основна увага Національної ради була зосереджена на виконанні однієї з основних функцій, покладеної законодавством на конституційний орган. **Це – функція розвитку та захисту телерадіоінформаційної галузі.**

У звітному році тривала робота з розбудови національної мережі ефірного цифрового телемовлення у стандарті DVB-T2 (MPEG-4) у складі цифрових загальнонаціональних каналів мовлення MX-1, MX-2, MX-3, MX-5. Загалом поширюються 32 програми ефірного телевізійного мовлення, що охоплюють сигналом 95% населення. Доступ глядачів до цих програм – безкоштовний.

У наступному періоді відбуватиметься поглиблена робота з виконання міжнародних зобов'язань України, що передбачено Планом розвитку національного телерадіоінформаційного простору, зміни до якого відповідно до статті 21 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» внесені Національною радою 14 грудня 2012 року.

Упродовж року велася розробка проектів з розвитку дитячого мовлення та створення системи захисту дітей від негативного впливу телевізійного контенту; триває діалог із громадськими організаціями, галузевими об'єднаннями та індустрією з питань розбудови телерадіоінформаційного простору і вдосконалення законодавства медійної галузі; набула конструктивного характеру співпраця з міжнародними організаціями, що діють у телерадіоінформаційній сфері, значно посилилася співпраця Національної ради з міжнародними організаціями, вітчизняними і зарубіжними експертами у питаннях вивчення та імплементації європейських підходів і практик до нових аудіовізуальних ЗМІ.

Виконуючи передбачену законом регуляторну функцію, Національна рада упродовж року видала й переоформила 295 ліцензій та внесла зміни до 992 чинних ліцензій телерадіоорганізацій і провайдерів програмної послуги. Було анульовано 106 ліцензій, з яких 102 – за власним бажанням телерадіоорганізацій.

Порівняно з минулим роком у сфері телевізійного мовлення на 13 зросла кількість регіональних каналів телемовлення, у сфері радіомовлення додалося 7 регіональних каналів. Кількість загальнонаціональних телеканалів і радіомереж не змінилася.

Нині у сфері телевізійного мовлення налічується 30 загальнонаціональних і 76 регіональних каналів, а в радіомовній сфері – 15 загальнонаціональних і 57 регіональних каналів.

720 компаній, що працюють як провайдери програмної послуги, мають 955 ліцензій Національної ради.

У 2012 році було підсилено передбачену законодавством контрольну функцію Національної ради.

Упродовж року було проведено 389 перевірок телерадіоорганізацій і провайдерів програмної послуги, з них – 301 планова та 88 – позапланових. Реалізуючи контрольну функцію, Національна рада основну увагу зосереджувала на профілактичних заходах щодо недопущення порушень законодавства та умов ліцензій. Так, інформацію щодо результатів перевірок діяльності 309 телерадіокомпаній було взято до відома і цим мовникам надано час для усунення зафіксованих порушень.

Під час виборчої кампанії 2012 року Національна рада здійснювала нагляд за дотриманням телерадіоорганізаціями порядку мовлення. По її завершенню регуляторний орган підготував Звіт про дотримання телерадіоорганізаціями визначеного законодавством порядку мовлення, який було обговорено й затверджено на засіданні 5 грудня.

У наступному періоді діяльність Національної ради також спрямовуватиметься на розбудову телерадіоінформаційної галузі та подальше здійснення наглядових і регуляторних функцій, покладених на неї державою.